

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI**



**SOSYAL BELEDİYECİLİK
(ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Serkan AKARSU**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Uğur TEKİN**

İstanbul-2014

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI**



**SOSYAL BELEDİYECİLİK
(ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Serkan AKARSU**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Uğur TEKİN**

İstanbul-2014



T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Tezli Yüksek Lisans Programı **Serkan AKARSU**'nun numaralı öğrencisi **Serkan AKARSU**'nun "**SOSYAL BELEDİYECİLİK (ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ ÖRNEĞİ)**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 14.07.2014 tarih ve 2014/18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *ay. b. b. j.* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *te. a. b. i. / ...* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :21/07/2014

1)Tez Danışmanı: Prof. Dr. Uğur TEKİN

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ramazan KURTOĞLU

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

ÖNSÖZ

“Sosyal Belediyecilik (Zeytinburnu Belediyesi Örneği)” adlı bu çalışmada, Sosyal Belediyeciliğin ve bu bağlamda yapılan faaliyetlerinin detaylı bir incelemesi yapılmıştır. Bu sebeple çalışmada öncelikle Sosyal Politika kavramı üzerinde durulmuş, daha sonrasında sosyal politikanın önce dünya üzerinde olmak üzere Türkiye’deki tarihsel gelişimi ile bugünlere gelişini araştırılmıştır. Günümüz açısından Zeytinburnu Belediyesi örnek seçilerek Sosyal Belediyecilik çalışmaları incelenmiştir. Zahmetli bir o kadar da keyifli bir süreç neticesinde ortaya çıkan bu tez çalışmasının, öncelikle fikir aşamasında olmak üzere hazırlanma safhasının her noktasında, desteğini, yardımlarını ve engin bilgi birikimini cömertçe paylaşan değerli hocam Prof. Dr. Uğur TEKİN’ e, çalışma sürecim boyunca gerek yaptığı akademik, gerekse belediyecilik ve özellikle sosyal belediyecilik adına birbirinden değerli saha çalışmalarından, tecrübelerinden faydalandığım, Zeytinburnu Belediye Başkanı Murat AYDIN’ a ve değerli ekibine, yazım aşamasında teknik ve akademik anlamda bilgi birikimini esirgemeyen değerli arkadaşım Adil ASLAN’ a, eğitim, çalışma ve bütün hayatım boyunca desteğini hiç esirgemedi fedakârca sunan, bir eli hep üzerimizde olan kıymetli annem Cevahir AKARSU ve kardeşlerime, bu çalışmalar esnasında hep yanımda olan değerli eşim Tülay AKARSU ve aileme sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Serkan AKARSU

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR.....	vi
TABLO LİSTESİ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Sosyal Politika Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Tanımı.....	4
1.2. Sosyal Politikanın Amaçları.....	9
1.3. Sosyal Politikanın Araçları.....	11
1.3.1. Sosyal Yardımlar.....	12
1.3.2. Sosyal Sigortalar.....	14
1.3.3. Sosyal Hizmetler.....	15
1.3.4. Sosyal Tazmin.....	17
1.3.5. Kamu Müdahalesi.....	18
1.4. Sosyal politika Uygulayıcıları.....	20
1.4.1. Merkezi ve Yerel Yönetimler.....	20
1.4.2. Sivil Toplum Kuruluşları.....	21
1.4.3. Özel Sektör.....	22
1.4.4. Hayır Kurumları.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

2.1. Sosyal Devlet Tanımı ve Kavramı.....	25
---	----

2.1.1. Sosyal Devletin Tarihsel Gelişimi.....	28
2.1.2. Sosyal Devlette Yeni Kamu İşletmeciliği.....	30
2.1.3. Türkiye'de Sosyal Devlet.....	32
2.1.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	32
2.1.3.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem.....	34
2.1.4. Türkiye'de Sosyal Devletin Dönüşümü.....	37
2.2. Sosyal Belediyecilik.....	39
2.2.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı ve Tanımı.....	39
2.2.2. Sosyal Belediyeciliğin Konusu.....	42
2.2.3. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri.....	43
2.2.3.1. Sosyalleştirme, Sosyal kontrol ve Rehabilitasyon.....	43
2.2.3.2. Rehberlik etme, Yönlendirme.....	44
2.2.3.3. Yardım ve Gözetme.....	44
2.2.3.4. Yatırım.....	44
2.2.4. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi.....	44
2.2.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik.....	46
2.2.5.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	46
2.2.5.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem.....	49
2.2.6. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Faaliyetlerinin Hukuki Çerçevesi.....	51
2.2.6.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Sosyal Belediyecilik...	51
2.2.6.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Sosyal Belediyecilik.....	54
2.2.7. Türkiye'de Sosyal Belediyecilikle ilgili Uygulamalar.....	54
2.2.7.1. Kadınlara Yönelik.....	55
2.2.7.2. Çocuklara Yönelik.....	56
2.2.7.3. Gençlere Yönelik.....	56
2.2.7.4. İşsizlere Yönelik.....	57
2.2.7.5. Yoksul Kesime Yönelik.....	57
2.2.7.6. Yaşlılara Yönelik.....	58
2.2.7.7. Özürlülere Yönelik.....	58

2.2.7.8. Afet Zedelere Yönelik.....	59
-------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİNİN SUNDUĞU SOSYAL BELEDİYECİLİK HİZMETLERİ

3.1. Zeytinburnu Belediyesi.....	60
3.1.1. İlçenin Tarihçesi	60
3.1.2. Coğrafi Konumu.....	61
3.1.3. Nüfus Yapısı.....	61
3.1.4. Zeytinburnu Belediyesi'nin Misyonu.....	63
3.1.5. Zeytinburnu Belediyesinin Vizyonu.....	63
3.2. Zeytinburnu Belediyesinin Sunduğu Sosyal Belediyecilik Hizmetleri.....	64
3.2.1. Sosyal Yardımlar.....	64
3.2.1.1. Nakdi Yardımlar.....	64
3.2.1.2. Ayni Yardımlar.....	65
3.2.2. Sosyal Hizmetler.....	66
3.2.2.1. Aşevi Hizmetleri.....	66
3.2.2.2. Eğitim ve Öğretime Destek Hizmetleri.....	66
3.2.2.3. Spora Yönelik Destek Hizmetleri.....	67
3.2.2.4. Sağlığa Yönelik Destek Hizmetleri.....	68
3.2.2.5. Bilgi Evleri.....	70
3.2.2.5.1. Bilgi Evlerinin Etkinlikleri.....	70
3.2.2.5.2. Bilgi Evlerinin 2012 Yılındaki Sayısal Verileri.....	71
3.2.2.5.3. Bilgi Evleri İdari İşlerinin Organizasyonu.....	72
3.2.3. Denetim Faaliyetleri.....	73
3.2.3.1. Gıda İşletmeleri Denetim İşletmeleri.....	74
3.2.3.2. Diğer Denetim Faaliyetleri.....	74
3.2.4. AKADEM (Aile Koruma ve Destek Merkezi).....	76
3.2.4.1. Kadın Sağlığı Birimi.....	76

3.2.4.2. Engelliler Koordinasyon Birimi.....	77
3.2.4.3. Aile Eğitim ve Danışmanlık Birimi.....	79
3.2.4.3.1. Psikolojik Danışmanlık.....	81
3.2.4.3.2. Hukuki Destek.....	81
3.2.4.3.3. Eğitim ve Sosyal Danışmanlık Hizmetleri.....	82
3.2.5. Zeytinburnu Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyon Merkezi (ZEYKOM)	83
3.2.5.1. Yerel Kalkınma Çalışmaları ve Kent Konseyi.....	84
3.2.5.2. Avrupa Birliği Çalışmaları.....	85
3.2.5.3. Gençlik Çalışmaları.....	85
SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA.....	91
ÖZET.....	96
ABSTRACT.....	97

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
A.g.e	Adı Geçen Eser
AKDEM	Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi
ASMEK	Antalya Sanat ve Meslek Eğitim Kursları
BAĞ-KUR	Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız alışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
BELMEK	Belediye Meslek Edindirme Kursları
BELTEK	Belediye Teknik Eğitim Kursları
BUSMEK	Bursa Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DR.	Doktor
GAMEK	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları
İSMEK	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
İSMEM	İstanbul Gençlik Rehabilitasyon ve Meslek Edindirme Merkezi
İTO	İstanbul Ticaret Odası
İZMEB	İzmir Meslek Edindirme ve Beceri Kursları
KAYMEK	Kayseri Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KM	Kilometre
KOMEK	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitim Kursları

PROF.	Profesör
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sf	Sayfa
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TAPV	Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USG	Ultrasonografi
Üni.	Üniversite
Vb	Ve benzeri
Yy	Yüzyıl
Yay.	Yayınları
ZEYKOM	Zeytinburnu Koordinasyon Merkezi

TABLolar

Sayfa No:

Tablo 1: İlçenin Nüfus Bilgileri.....	62
Tablo 2: Zeytinburnu'nun Eğitim Durumu.....	63
Tablo 3: 2012 Yılında Mahallere Göre Yapılan Erzak Yardımı.....	65
Tablo 4: Zeytinburnu Belediyesi 2012 Muayene Verileri.....	69
Tablo 5: Hemşirecilik ve Laboratuar Hizmetleri.....	69
Tablo 6: 2012 Gıda Denetim İşlemleri Verileri.....	75
Tablo 7: 2012 yılında Yapılan İlaçlama ve Dezenfeksiyon Verileri.....	76

GİRİŞ

Belediyeler var oldukları günden itibaren günümüze dek sosyal yardım ve hizmetlerin uygulanmasında önemli rol üstlenmişlerdir. Özellikle 2. Dünya Savaşından sonra batı toplumlarında yaşanan liberal devlet anlayışının kendi içerisinde gerçekleştirdiği sosyal devlet anlayışının ön plana çıkması ve gelişmesiyle birlikte bu dönemde yerel yönetimler merkezi yönetimlerle birlikte sosyal hizmetlerin sunumunda önemli görevler üstlenmeye başlamıştır.

Toplumsal hayatta, gündelik yaşamlarını sürdürebilecek asgari geçim şartlarına sahip olamayan, kendi imkanları ile yaşamsal ihtiyaçlarının birçoğunu karşılayamayan ve toplumda kendi kaderine terk edilmiş muhtaç insanların, yaşamış oldukları bu sıkıntıları ortadan kaldırma, adil gelir dağılımını gerçekleştirebilmesi ve insan onuruna yakışır bir hayat sürebilmeleri için merkezi yönetimler sosyal politika bağlamında hizmetler sunarak sağlıklı bir toplum yapısını oluşturmayı amaçlamışlardır. 1970'li yıllarda dünyada yaşanan Petrol Kriziyle, halktan toplanan vergiler ve diğer gelirlerin dağıtımına yetmemesiyle birlikte refah devleti bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm süreci sosyal belediyeciliği de etkilemiştir. Bu dönemde keynesyen politikalar terk edilip, liberal politikaların yaygınlaşması ve küreselleşmenin akabinde devletin kendi isteğiyle verdiği sosyal ve kültürel imkanlar ciddi anlamda ortadan kalkmaya başlamış ve devlet asli görevleri dışındaki görevleri yerel yönetimlere, özel sektöre ya da sivil toplum kuruluşlarına devretmeye başlamıştır.

1980'den sonra liberal politikaların iyice yerleşmesiyle sosyal devlet anlayışının zayıflaması ile gerek dünyada gerekse Türkiye'de insanların ihtiyaç duydukları sosyal imkanlar ve kültürel kazanımlar için özellikle yerel yönetimler, sosyal devlet tarafından yerine getirilmesi gereken ödevler noktasında sorumluluk üstlenmişlerdir.

Merkezi yönetimin yerel yönetimlere devrettiği görev alanlarından en önemlilerini sosyal yardım ve hizmetler oluşturmaktadır. Böylelikle önceleri merkezi idareyle birlikte sosyal hizmetleri yürüten yerel yönetimler, sosyal devletin dönüşümüyle birlikte bu hizmetlerin yürütülmesini tek başlarına üstlenmek durumunda kalan kurumlara dönüşmüşlerdir. Merkezi yönetimin görev ve yetkilerini yerel yönetimlere devretmesiyle merkezi yönetim, yerine getirmek zorunda olduğu sosyal politikaları, yerel yönetim eliyle ve proaktif bir şekilde gerçekleştirmektedir.

Neo-liberal politikaların küreselleşme adı altında tüm dünyaya yayılmasıyla birlikte yerel yönetimler, sosyal politika hizmetlerini piyasadan satın alma yoluyla temin eden ve bu hizmetlerin sağlanmasında garantör olan, güvence veren kurumlar haline gelmişlerdir.

Yerel yönetimler üstlenmiş oldukları bu rolü yerine getirirken, ekonomik ve sosyal sorunlardan etkilenmektedir. İşsizlik, göç, konut sıkıntısı, engelli ve yaşlıların şehir yaşantısında karşılaştıkları sorunlar bunlardan akla ilk gelenlerdir. Yani yerel yönetimlere yöneltilen istekler bir taraftan artmakta iken, diğer taraftan da giderek çeşitlenmektedir.

Türkiye'de sosyal politikaların uygulanmasında genel yetkili merkezi yönetim olmasına rağmen, son yıllarda halka yönelik sosyal hizmetlerin geliştirilmesinde yerel yönetimler, özellikle belediyeler ön plana çıkmaktadır. Merkezi yönetim sosyal politika faaliyetleri, yerel yönetimlerin desteği ile sağlanabilmektedir. Bunun sebebi ise yerel yönetimlerin, halkın sosyal ihtiyaçlarını belirlemede ve karşılamada merkezi yönetime göre daha avantajlı olmasıdır.

Yapılan bu çalışmada Zeytinburnu Belediyesi'nin sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde, sosyal devlet anlayışının gerçekleştirmek zorunda olduğu görevleri üstlenerek toplumda dezavantajlı halde bulunan gruplara yönelik yapmış olduğu sosyal yardım ve hizmetler tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, sosyal belediyecilik kapsamında belediyelerin yapmış olduğu sosyal belediyecilik faaliyetlerini Zeytinburnu Belediyesi örneğinde incelemektir. Amaç doğrultusunda çalışma üç ana başlıkta ele alınmıştır.

Birinci bölüm "Sosyal politika Kavramı ve Tarihsel Gelişimi" başlığında olup, bu bölümde öncelikle sosyal politika kavramı açıklanmış, sosyal politikanın amaçları ve araçları ve sosyal politikanın uygulayıcıları hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölüm "Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilik" başlığından oluşmuştur. Bu bölümde sosyal devlet kavramı açıklanmış olup, sosyal devletin gelişimi ve yeni kamu yönetimi yaklaşımına yer verilmiş ve Türkiye'de sosyal devletin gelişim süreci incelenmiştir. Yine sosyal belediyecilik kavramı açıklanmış ve sosyal belediyeciliğin gelişim süreci ile sosyal belediyecilik uygulamalarına yer verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise Zeytinburnu belediyesinin son yıllardaki faaliyet raporları incelenerek, Zeytinburnu Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kapsamında sunduğu hizmetler incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu bölümde sosyal belediyecilik hizmetlerinden önce, bu hizmetlerin temelini oluşturan sosyal politika kavramının doğuşu ve gelişimi hakkındaki bilgiler irdelenecektir.

1.1. Sosyal Politika Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Tanımı

Genel olarak 19. yüzyılın ortalarında, sanayi devrimiyle birlikte işçi sorunlarına çözüm bulmak için ortaya çıkan sosyal politika, ilk olarak, o dönemdeki çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve kişilerin sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olan çevresel faktörlerin hafifletilmesine yönelik çalışmalar yapmıştır.

Sosyal politika kavramı, sanayi devrimi ile birlikte oluşan ve zayıf durumdaki proletarya ile burjuvazi arasında oluşan sınıf farklılığından doğan problemlerin çözümünü ifade etmektedir.¹ Zamanla sosyal politikaların sorunlara çözüm üretmesiyle birlikte toplumsal hayatta ortaya çıkan diğer sorunlara da yönelmiş ve bu nedenle sosyal politikanın hem ilgilendiği alanlar hem de amacı değişmiştir.

Sosyal politikanın gelişimi incelendiğinde, sanayi devriminden önce dini kurumlar, gönüllü organizasyonlar ve ailelerin bu hizmeti ürettikleri, sanayi devrimi döneminde devletin sosyal politikaların sağlanmasına etkin olarak katılmaya başladığı görülecektir. Sosyal politikadaki asıl gelişme batılı ülkelerde sosyal devlet, refah devleti düzeyine erişilen II. Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmıştır. Bu savaştan sonra batılı ülkelerde, sosyal devlet-refah devleti anlayışının benimsenmesinden sonra, sosyal politikada işçi

¹ Ayşen Tokol, Sosyal Politika, Uludağ Üni. Güçlendirme Vakfı Yay., Bursa2000, Sf. 2

sınıfı merkezli politikalardan tüm topluma yönelik politikalara doğru bir değişim başlamıştır.²

Sosyal politika, kavram olarak ilk defa 19. yüzyılın ikinci yarısında Almanya' da Profesör Riehl tarafından kullanılmıştır. Fakat kavramın bilimsel bir niteliğe kavuşması 1873' te Alman Sosyal Siyaset Derneğinin kurulması sonrasında mümkün olmuştur. Kavramın ilk çıkışı, devletin o dönemin burjuva kesimi karşısında alması gereken önlemleri belirten dar ve politik bir kavram olarak benimsenmiştir.³

Sosyal politika terimi, Türkiye'de ise ilk olarak Ziya Gökalp tarafından "Yeni Mecmua" da "Siyaset-i İçtimadiye" şeklinde geçmiştir.⁴ Fransız Kültürünün etkisi altında olanlar bu terimi "İçtimai Basiret" ya da "İçtimai İktisat", Alman İktisatçıların tesiri altında olanlar ise "İçtimai Siyaset" başlığı altında incelemişlerdir.⁵ Ancak kavramın ülkemiz terminolojisinde yer alamaya başlaması 1933-34 yılında düzenlenen üniversite reformu ile Türkiye' ye gelen Alman Prof. Dr. Gerhard Kessler aracılığıyla olmuştur.⁶

Sosyal politikanın tanımlanması, Richard Titmus tarafından oldukça güç ve sıkıntılı bir iş olarak tanımlanmıştır. Özellikle çağdaş toplumlarda bir yaşam biçimi haline gelmesi, konuların sürekli ve hızlı bir biçimde artması sebebiyle sosyal politikayı tanımlamak oldukça zordur.

Sosyal politika, genel itibariyle 20. yüzyıla ait bir olgu olmakla birlikte daha çok ekonomik yönden gelişmiş toplumlara özgü bir olgu ve özünde bir toplum üyesinin vatandaşlık hakkına dayalı bir gelişmedir. Toplamların

² H. Yunus Ersöz, Doğuştan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü, İktisat Fakültesi Dergisi, 53. Cilt, Sayı 2. 2003, Sf. 122-130

³ Ohan Tuna- Nevzat Yalçıntaş, Sosyal Siyaset, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1999, Sf. 20.

⁴ O. Tuna- N. Yalçıntaş, a.g.e. Sf. 25

⁵ Z. Fahri Fındıkoğlu, Türkiye'de İçtimai Siyaset, Cumhuriyet, 23Kasım 1947 Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar", Haz. Nadir Özbek, EGM ve Tarih Vakfı Yay., İstanbul 2006, Sf.164.

⁶ Murat Aydın, Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler, Yedirenk Yayınevi, İstanbul, 2008 Sf. 23.

ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyleri sosyal politika hizmetlerinin uygulamasında en önemli faktörlerdir.⁷

Sosyal politika büyük ölçüde devlete ait bir politikadır. Fakat sosyal politika gelişimini demokrasi ile insan hak ve özgürlüklerinin gelişmesine borçludur. Demokratik hakların genel bir nitelik kazanmasında, insan haklarına ekonomik ve sosyal boyutlar eklenmesinde üreten kesimin vermiş olduğu mücadele gibi gelişmeler yatmaktadır. Sosyal alanda uygulanan politikalar, ilk olarak işçi sınıfına ait önlemler olarak yapılmışsa da daha sonradan genişletilerek ve tabana yayılarak halkın problemlerine yönelmiş, sosyal yönden gelişimi sağlayan ve halkın hayat standartlarını yükseltmeyi hedefleyen vatandaşlık haklarına evirilmiştir.⁸

Bugün itibarıyla sosyal politikanın tanımı, birçok şekilde yapılabilmektedir. Kavram ilk ortaya çıktığında dar ve politik kavramken, gün geçtikçe tabana yayılarak hem geniş toplumsal kesimlere ulaşmış hem de nitelik değiştirerek bugünkü anlamıyla geniş anlamda bir sosyal politika uygulamasına ulaşmıştır. Sosyal politika bugünkü genel anlamıyla; devletlerde halkın sorunlarının çözümüne yönelik uygulanan önlemler ve politikalar şeklinde tanımlanmaktadır.⁹ Sosyal politikanın dar ve geniş anlamda tanımlarını yapacak olursak:

Dar anlamda sosyal politika: Devlet tarafından yürütülen faaliyetler, sadece belirli bir kesime yönelik ya da sınırlı şekilde olması durumunda söz konusudur.¹⁰ Dar anlamda sosyal politika bütün sınıfları kapsamamakta olup, sınırları sıkı bir şekilde çizilmiştir. Sanayi devrimi sürecinde Batı Avrupa ülkelerinde 19. yüzyıl sonrası işçi sınıfının sorunlarının çözümüne yönelik ortaya konulan politikalar, dar kapsamlı sosyal politikayı ortaya çıkarmıştır. Sosyal politika 19. yüzyıl sonuna kadar olan dönemde, işçileri sanayileşmenin ortaya çıkardığı tehlikelere karşı korumak amacıyla toplumun

⁷ Meryem Koray, Sosyal politika, Ezgi Yayınları, Bursa, 2000, Sf. 8.

⁸ M. Koray a.g.e. Sf.8-9

⁹ Meryem Koray- Alper Topçuoğlu, Sosyal Politika, Ezgi Yayınları, Bursa, 1995, Sf.1.

¹⁰ Cahit Talas, Toplumsal Politika, İmge Kitabevi, Ankara, 1990 Sf.31

çalışma ve ekonomik hayatında alınan tedbirlerin bütünü olarak anlaşılmaktadır.¹¹ Yani, sanayileşme ve şehirleşme sonucunda oluşan tehlikelere karşı işçileri korumak hedeflenmektedir. Bu sebeple bu dönemin sosyal politikası, burjuvazi ile proletarya arasında ortaya çıkan ve yükselen çatışmayı engelleme hedefini taşımakta ve iki grup arasında uzlaşma aracı olarak görülmektedir. 19. yüzyıl ile ilintili olarak ifade edilen dar anlamlı sosyal politika tarifelerini, "işçi sınıfı sosyal politikası" olarak ele almak mümkündür.¹²

Geniş anlamda sosyal politika: II. Dünya Savaşı sonrasında dünya genelinde meydana gelen yıkımla beraber, sosyal politika kavramı teorisinde ve uygulamalarında değişiklikler meydana gelmiştir. Bu dönem itibarıyla sosyal politikanın kapsamına, toplumu oluşturan geniş halk kesimleri dahil edilmiştir.¹³ Bu dönemde ayrıca Kıta Avrupa'sında çeşitli planlar ve raporlar ortaya konulmuş, "İngiltere'de Beveringe Planı, Kanada' da Marshall Raporu, Fransa'da Larogue", bunlarla birlikte çeşitli ve tabana yayılan hizmetler dile getirilmeye başlamıştır. Hizmetlerin tabana yayılması ve hizmet halkasının genişlemesi, "geniş anlamda sosyal politika" şeklinde ifade edilmektedir.¹⁴

Geniş anlamda sosyal politika, kendisine konu olarak, ekonominin, toplum yaşamı üzerinde ortaya çıkardığı bütün etkileri almaktadır. Diğer yandan, geniş manada sosyal politika, bir taraftan toplumsal kesimin büyük bir bölümüne yönelirken, diğer taraftan da özel veya küçük grupların problemleriyle alakadar olmaktadır. Böylelikle, kadına, gençlere, özürülülere ve çocuklara yönelik konularda sosyal politika içerisinde kendisine yer bulmaktadır.¹⁵ Sosyal politika alanında yaşanan tüm bu gelişmeler, sosyal politikanın dar eksenli yaklaşımına ek olarak "toplulukların sosyal politikası" na doğru evrimleşmenin olduğunu göstermektedir.

¹¹ Adil İzveren, Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar, Sevinç Matbaası, Ankara, 1968, Sf.4

¹² Cahit Talas, Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi, Bilgi Yay., Ankara 1992 Sf. 13

¹³ İzveren, 1968. Sf.5.

¹⁴ Halis Yunus Ersöz, Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler: İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004, Sf. 27

¹⁵ M. Koray, a.g.e. Sf. 11.

Sosyal politika, toplumsal hayatta oluşan ve sosyal politika alanına giren tüm sorunlarla ilgilenmekte ve bu sorunlara yönelik olarak çözüm üretmektedir. Çalışma hayatından kaynaklanan sorunlara ilişkin geliştirilen sosyal politikalar henüz yeni olmasına karşın, sosyal politikaların büyük bir kısmı insanlık tarihi kadar eski olup, işveren, işçi sınıfı ve diğer tüm gruplar ve sorunları ile ilgilenmektedir.¹⁶

Sosyal politikanın günümüzdeki özelliklerini yansıtan tanımı ise, toplumun sosyo-ekonomik yönden güçsüz, bağımlı çalışan ve özel olarak korunması gereken kesimlerinin, iş ilişkileri ve çalışma yaşamı ile toplumsal yaşam içinde korunup gözetilmelerine yönelik kamusal ya da yarı kamusal tüm politikaları konu alan bir bilim dalı olarak tanımlamak, günümüzde geçerli sayılan sosyal politika anlayışlarına büyük ölçüde uygun olacaktır.¹⁷

Hem dar anlamli hem de geniş anlamli sosyal politikayı ele alacak olursak:

- Geniş anlamli sosyal politika kavramında iki sınıf sınırının dışına çıkılmakta ve diğer bütün sosyal sınıf ve grupların problemleriyle ilgilenilmektedir.
- Zaman ve tarif bakımından da sınır aşmaktadır. Dar anlamda sosyal politika, sanayi devrimin başladığı 19. yüzyıldan bu yana ve bu devrime bağlı bulunan problemlerle uğraştığı ve sanayi devriminin bir ürünü olduğu halde; geniş anlamda sosyal politika tarifinin içine iki bin yıl öncesinden, Roma ve Bizans İmparatorluklarından bu yana orta çağın feodal rejimindeki problemlerle günümüzün işçi-işveren ilişkileri dışında kalan meseleleri girmektedir.¹⁸

¹⁶ Murat Aydın, a.g.e., Sf.26.

¹⁷ Yener Şişman, Sosyal Politika ve İş Hukuku, Cilt: 1 Birlik Ofset Yay., Eskişehir, 2002, Sf. 21

¹⁸ Kenan Ören, Sosyal politika, Pelikan Yayıncılık, , Ankara 2011, Sf.31

1.2. Sosyal Politikanın Amaçları

Devlet ile sosyal politika arasındaki ilişki, hedefleri itibari ile toplumun tüm grupları arasında uzlaşma ve denge bulucu rollerinden kaynaklanmaktadır.¹⁹ Sosyal politika dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle toplumların sosyal yapısı değiştikçe sosyal politikada bu değişime uygun bir yapılanma geçirmektedir.

Sosyal politikanın ilk ortaya çıktığı zamanda ki ilgilendiği sorunlar ile günümüzde ilgilendiği sorunlar büyük farklılıklar içermektedir. Zaman içerisinde ilgilendiği sorunlara çözüm üretmesi ile başka alanlarda ortaya çıkan sorunlara alternatif çözüm politikalarının geliştirilmesinden ötürü sosyal politikaların alanlarında değişiklik olmuştur. Yalnız sosyal politikanın temel çıkış noktasını oluşturan, toplum içerisinde yaşayan insanlar arasındaki ekonomik ve sosyal dengeyi koruma düşüncesi varlığını korumaya devam etmiştir.

Modern toplumlarda ise insan hakları kavramının gelişmesi, özgürlük, refah artışı, eşitlik ve adalet anlayışlarının sosyal bir nitelik kazanması gibi gelişmeler yaşanırken diğer yandan da ekonomik gelişmeyi güvence altına almak için emeğe ve nitelikli bir topluma sahip olmanın önemi anlaşılmıştır.

Sosyal politikanın başlıca hedefi, toplumsal uzlaşmayı sağlamaktır. Yani gelir dengesizliğinden kaynaklanan adaletsizliği en alt seviyeye indirmek, engellilerin günlük yaşama entegre olabilmeleri için gerekli alt yapıları oluşturmak -engellilere yönelik pozitif ayrımcılık yapmak- işveren ve işçi arasında oluşan anlaşmazlıkları asgari seviyeye indirmek bağlamında toplumsal uzlaşmayı sağlamaktır.²⁰ Bunlarla birlikte cinsiyet ayrımcılığı ve

¹⁹ Abdulkadir Şenkal, Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Alfa Yayınları, İstanbul,2005, Sf.48

²⁰ Ören, a.g.e. Sf.27

çevre politikalarının sosyal politika bilimi sistemi içinde ele alındığı görülmektedir.²¹

Bu bilgiler doğrultusunda sosyal politikanın genel hedeflerini şöyle sıralayabiliriz:

- Sosyal ve ekonomik yönden zayıf olan insanların sosyal ve ekonomik durumlarını sürekli olarak iyileştirmek,
- Muhtaç insanlara, sosyal güvenlik yöntemleri çerçevesinde geniş kapsamlı maddi ve manevi destek hizmetleri sunmak,
- Sosyal adaletin temini için refah toplumu oluşturmak,
- Sosyal gelişmeyi makro ve mikro bazda sağlamak,
- Fırsat eşitliği çerçevesinde insan haysiyetine yaraşır bir hayatın idamesi için tedbirler almak ve tam istihdamı sağlamak,
- Toplumun tüm fertlerini, bütün sosyal risklere ve zararlara, karşı sosyal güvenlik kapsamı altına almak,
- Sosyal ahlak esaslarının toplumda geçerlilik kazanması yönünden sosyal hizmetler alanında rehberlik ve pedagoji faaliyetlerinde bulunmak,
- İnsan kaynaklarını, mikro ve makro seviyede en verimli bir şekilde değerlendirmek ve sosyal sermaye oluşturmak.²²

Yazgan ise sosyal politikanın hedeflerini dört madde halinde sıralamıştır:

- Fiziksel ve zihinsel özürhüleri ihtiyaçlarını karşılamak,
- Emekli, hasta, dul, yetim, çocuk, işsizler gibi ekonomik ve risk altındaki grupların ihtiyaçlarını karşılamak, bunun için sigorta ve benzeri kurumlar geliştirmek,

²¹ H. Yunus Ersöz, Sosyal Politika da Yerelleşme, İTO Yay., Yayın No: 2010-99, İstanbul, 2011, Sf. 53

²² Ali Seyyar, Sosyal Politika Nedir?, www.sosyalsiyaset.com, (01.07.2013)

- Sosyal sınıflar arasındaki gerginlikleri yok etmek, bunun için asgari ücretin belirlenmesi gibi önlemler almak,
- Toplumun refah seviyesini yükselterek bunu adilce dağıtmak ve en önemlisi de toplumun temel taşı olan aileyi koruyucu ve güçlendirici tedbirler geliştirmek.²³

Sosyal politikanın temel ve değişmeyen misyonu; toplumu oluşturan bireyler arasındaki sosyo-ekonomik dengeyi korumaktır. Bu anlayış sosyal politikanın temel misyonu olarak her zaman varlığını sürdürecektir.²⁴

1.3. Sosyal Politikanın Araçları

Devlet farklı araçlar kullanarak sosyal politikanın amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır. Bu araçlar, devletin/hükümetin izlediği sosyal politikalarla doğru orantılı olarak hem dönemler hem de ülkeler itibariyle farklılık gösterebilmektedir.

Sosyal devletin sosyal politika araçları ile ilgili değişik yaklaşımlar söz konusudur. Örneğin, Titmuss; sosyal politika araçlarını ikiye ayırmıştır. Titmuss'un bu ayrımı da, vergiler ile gerçekleştirilen ve şirketlerde çalışan insanlara doğrudan sağlanan faydalar sunulmasıyla sosyal amaçlar hedeflenmektedir. Burada mali refah, devletin genel sosyal faaliyetleri kapsamında; mesleki refah devlet faaliyetlerinden bağımsız bir şekilde geliştiği ölçüde genel sosyal faaliyetler kapsamında değildir.

Sosyal politikanın araçları konusunda farklı kabuller ve yaklaşımlar olmasına rağmen, sosyal politikanın amaçlarını da dikkate alarak, sosyal politika araçları "dar ve geniş" şeklinde ikili bir ayırım içinde incelenmektedir.

Kısıtlı yani dar manada sosyal politikanın araçları, sosyal sigortalar, sosyal teşvik, sosyal yardım, sosyal tazmin ve sosyal hizmetleri içine

²³ Turan Yazgan, İktisatçılar için Sosyal Güvenlik Ders Notları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1992, Sf.128

²⁴ A. Kadir Şenkal, Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Alfa Basın Yayım, İstanbul, 2007 Sf. 44

almaktadır. Bu politika ile toplumun bir kısmını kapsayan, güçsüz, yoksul, muhtaç durumdaki kişileri koruma, toplumun diğer kesimiyle aralarında oluşan uçurumu kapatmaya çalışılmaktadır.²⁵

Geniş anlamda sosyal politika araçları ise, ülke çapına yayılan sosyal politikaların yürütülmesinde kullanılmaktadır. Devletin/hükümetin ekonomik hayata müdahale için kullandığı politikalar kapsamında yer alan tüm araçları kapsamaktadır. Bunların başında maliye politikası gelmektedir. Diğerleri ise, para, regülasyon ve dış ticaret politikalarından oluşmaktadır. Özellikle maliye politikası araçları (bütçe, kamu gelir ve giderleri), sosyo-ekonomik yaşamı düzenlemek için kullanılır.

1.3.1. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardım, insanların ellerinde olmayan sebeplerden ötürü, mutlak ya da kısmi yardıma ihtiyaç duyan insanlara, insanlık onuruna yakışır düzeyi sağlama amacıyla, genellikle devlet bütçesinden tek taraflı yapılan maddi desteklerdir.²⁶

Sosyal yardımın tanımı ise, en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayan ve hayatlarını düşük seviyelerde devam ettirmekte güçlük çeken yani mutlak olarak yoksulluk içinde bulunan ailelere veya insanlara karşılık beklemeden yapılan aynı ve nakdi yardımlardır.²⁷ Bu yardımlar doğuştan muhtaç olan ya da daha sonradan muhtaç duruma düşen kişilere yapılmaktadır.

Muhtaçlık, bireyin kendisi, eşi ve bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerince bulunduğu yerin hayat şartlarına göre asgari seviyede yetecek gelir ve malın bulunmama halini ifade etmektedir.²⁸ Sosyal yardımlar maddi karakterlidir ve vergilerle finanse edilmektedir. Sosyal yardımlar aynı-nakdi, şartlı-şartsız olarak yapılabilmektedir.

²⁵ Prof. C. Can Aktan, Sosyal Devletin Araçları, www.canaktan.org/politika/refah-devleti/araclar.html

²⁶ İsmail Mansur Özdemir, Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal devlet ve Sosyal Hizmetler, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üni., S.B.E., Sosyoloji Anabilim Dalı, Konya 2008, Sf. 94.

²⁷ Süleyman Özdemir, Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İTO Yay., İstanbul, 2007 Sf. 97

²⁸ A. Nazım Sözer, Türkiye’de Sosyal Hukuk, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1994, Sf.29

Aynı yardımlar, tıbbi bakım, eğitim, muhtaç olan çocuklara verilen bakım hizmeti vb. gibi yardımları içine alan geniş bir faaliyetler bütünlüğünü göstermektedir. Parasal yani nakdi yardımlarsa, primsiz yardımları ifade etmektedir.

Sosyal yardım kavramıyla ilgili mevcut bilgilerin ve bilimsel çalışmaların ortaya çıkardığı başlıca unsurlar incelendiğinde, ortaya çıkan temel verileri şu şekilde sıralamak mümkündür:²⁹

- Sosyal yardım ilkesi sosyal güvenlik hizmetinin icra edilmesinde kullanılan bir yöntemdir.
- Sosyal hizmetlerin içinde uygulama alanı ve hizmet olarak yer almaktadır.
- Sosyal yardımlarda yapılan yardımların finansmanı, ilgililerin herhangi bir katkı koymaksızın gerçekleşmekte ve söz konusu olmayıp ihtiyaçlar karşılıksız olarak giderilmektedir.
- Sosyal yardımlar, nakdi olabileceği gibi aynı, bakım hizmeti, tedavi, rehabilite etme ve yetiştirme gibi hizmet yönlü olan nesnel sosyal gelirler şeklinde de sunulmaktadır.
- Sosyal yardımlar, muhtaç durumda bulunan insanların muhtaçlıklarının araştırılması ve kontrol edilmesine dayalı, ayrıca ihtiyacın şekil ve şiddeti temel alınarak verilmektedir.
- Sosyal yardımların amacı, muhtaç durumdaki insanların durum ve özelliklerine göre, insanları en kısa zamanda muhtaçlıktan kurtarmaktır.
- Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik açısından kanunla düzenlenmeleri sağlandığında ve resmi ya da yarı resmi nitelikteki kuruluşlarca yürütüldüğünde gerçek bir sosyal güvenlik hizmeti olabilmektedir.

²⁹ Cengiz Maden, Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Esenler Belediyesi Örneği, Yalova Üniversitesi S.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Yalova, 2012, Sf.54-55

Ülkemizde sosyal yardımlardan yararlanma şartı, gelir testinden geçme koşuluna bağlanmıştır. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi olmayan kişiler ikametlerinin buldukları Kaymakamlıkta faaliyet gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına giderek gelir testine tabi tutulmaktadır. Bu gelir testinde bireylerin aylık gelirleri ve giderleri tespit edilmeye çalışılmakta ve çıkacak sonuca göre, sosyal yardımlardan yararlanıp yararlanamayacağı belirlenmektedir. Eğer sonuçta aylık gelir brüt asgari ücretin 1/3'ünün altında olursa sağlık giderleri devlet tarafından karşılanmakta yani ilgili kişi Yeşil Kart sahibi olmaktadır. Ayrıca kaymakamlıkların sosyal yardımlarından yararlanmaktadır.

1.3.2. Sosyal Sigortalar

Devlet tarafından organize edilmiş, zorunluluk esası geçerli olan, kamu karakterli, çalışan kesimi işsizlik, ölüm ve malullük durumlarına karşı korumaya alan bir sigorta dalıdır.³⁰ Diğer bir tanımda ise sosyal sigorta, bir işyerine bağlı olarak çalışanların işgücünü, sosyal risklere karşı korumak amacıyla oluşturulan ve devlet tarafından organize edilen bir sosyal hamledir.³¹

Sosyal sigortanın kapsamı genişlemiş ve bu kapsamda koruma sağlanan risklerde artış olmuştur.

Sosyal sigortaların tanımını daha geniş olarak ele alacak olursak, "bir yandan bir işverene bağlı olarak çalışanları belirli sosyal risklere karşı korumak amacıyla kurulan bir sosyal güvenlik kurumu; bir yandan belirli zamanda belirli sosyal risklere karşı, sosyal sigortalılara fiilen sağlanan ödeneklerin tümü; bir yandan kamu tarafından düzenlenip uygulanan ve prim esasına göre milli ölçekte bütün çalışanları kapsayan sosyal güvenlik ağı; bir yandan sosyal güvenliğin temini fonksiyonu, karşılıklı yardım fikri üzerine dayandırılarak önceden bir bütün halinde öngörülebilir tehlikelerin, teşkilatlı

³⁰ Sözer, a.g.e. sf.12.

³¹ İzveren, a.g.e., Sf. 161-162

bir çoğunluğa dağıtılmak suretiyle yerine getirilen bir sistemdir ve en nihayetinde de bir yandan iktisadi yönden zayıf ve çalışan halk gruplarının işgücünü korumak ve geleceklerini sosyal güvenlik açısından garanti etmek amacıyla kurulan bir teşkilattır".³²

Sosyal sigorta, kişileri gelir veya servet testine tabi tutmaksızın; daha önceden yatırılan katkılar veya primler ile işsizlik vb. gibi daha önceden belirli olan bir olasılığın gerçekleşmesinin sonucunda elde edilir.³³

Sosyal sigortalarda, sigorta tekniği uygulanmaktadır. Bu durumda insanlar bu kurumun faydalarından özel sigorta hizmetindeki şekliyle ödedikleri paranın karşılığı şeklinde faydalanmaktadır

1.3.3. Sosyal Hizmetler

Tarih boyunca insanca bir yaklaşımla veya dini gerekçelerle yaşlılara, engellilere, yoksullara, kimsesizlere vb. gibi ihtiyaç sahibi kişilere yönelik sosyal hizmetler üretilmiştir. Ancak sanayi devrimi ile sosyal ve ekonomik koşullarda yaşanan hızlı değişimler sosyal hizmetlerin de farklı boyut kazanmasını zorunlu hale getirmiştir. Sanayi Devrimi ve kapitalist sistemin beraberinde getirdiği yeni sosyal sorunların çözümünde alışlagelmiş dini ve hayırsever sosyal hizmet yaklaşımlarının yetersiz kalması günümüzdeki anlamıyla sosyal hizmetin bir bilim ve meslek olarak sosyal adalet ve sosyal hak ekseninde ele alınmasına yol açmıştır.³⁴

Sosyal hizmetler, toplumdaki yoksul ve fiziki engelli bireylere, çevreleriyle uyumlu olarak insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için manevi ve maddi, sosyal ve ekonomik gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik gönüllü kuruluşlarca ve devletçe

³² Faruk Taşçı, Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardım, Nobel Yayın, İstanbul, 2010, Sf. 24.

³³ Prof. C. Can Aktan, a.g.e.

³⁴ Emre Kongar, Sosyal Çalışmaya Giriş, Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara, 1972, Sf. 147-148

sağlanan hizmetlerdir. Sosyal hizmetlerin amacı, bu tür kişilere insanlık onuruna yaraşır bir sosyal ortam yaratmaktır.³⁵

Daha kapsamlı bir tanımda ise; sosyal hizmetler, insanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesinde; insanların kendilerine daha yeterli hale gelmelerinde ve başkalarına bağımlı olma hallerinin önlenmesinde; aile bağlarının güçlendirilmesinde; bireylerin, ailelerin, grupların ve toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerine yardımcı olmak amacıyla, sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve programlar bütünüdür.³⁶

Ülkemizde uygulanan 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanununda sosyal hizmetler; “birey ve ailelerin kendi bünye ve şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunlukların giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” olarak ifade edilmektedir.

Sosyal hizmet, sosyal politikanın oluşturulması sürecinden başlayıp sosyal güvenlik program ve planlarının sosyal devlet anlayışı içerisinde uygulanması ve tertiplenmesi ile süren ve grup, aile, birey ve yerel toplum problemlerinin çözülmesi doğrultusundaki çalışmalarla devam etmektedir.³⁷ Sosyal hizmetler; çocuk ve aile refahı hizmetleri, fiziksel ve ruhsal sakatlar için yapılan hizmetler, ıslah hizmetleri, sosyal sigortalar, aile planlaması, konut sorunları ve toplum kalkınması vb. gibi hizmet ve programları kapsamaktadır.

³⁵ Aydın, a.g.e. Sf. 29.

³⁶ Özdemir, a.g.e., sf. 99-100

³⁷ İlhan Tomanbay, Türkiye'nin Sosyal Politikası İçinde Sosyal Hizmetlerin Durumu, Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Sosyal Hizmet politikaları, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2000, Hacettepe Üniversitesi S.H.Y.O. Yay., Ankara, 2002, Sf. 33.

Sosyal hizmet doğrultusunda hayata geçirilen programların, kazanç sağlayıcı hizmetler olması düşünülemez. Bu durumun sebebi ise sosyal hizmetler kapsamında yapılan hizmetlerde kazanç elde etme amacı güdülmemektedir.³⁸ Sosyal hizmetler sadece devlet ya da gönüllü kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen bir hizmet olmayıp, her iki kesimin işbirliğiyle gerçekleştirilen bir hizmettir.

Sosyal yapının gelişmesi ve değişmesinde önemli bir role sahip olan sosyal hizmetler, aynı zamanda sosyal kalkınmanın önemli bir aracı niteliğindedir. Günümüzde sosyal hizmetlerin işlevleri sadece muhtaç ve yoksul bireylere hizmet götürme görevi değildir. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve yerel düzeyde toplumların kalkınmasının gerçekleştirilmesinde de sosyal hizmetlere önemli görevler düşmektedir.³⁹

1.3.4. Sosyal Tazmin

Sosyal tazmin; devletin yapmış olduğu işlem ve faaliyetleri sonucunda maddi olarak zarara uğrayan kişilerin bu zararlarını karşılamaya yöneliktir. İsminden de anlaşılacağı üzere, tazminat özelliği taşıyan bir yardım şeklidir. İnsanlara sosyal tazmin ile belirli bir hayat düzeyinin sağlanması yerine iktisadi iyileştirme sağlanması hedeflenmiştir.⁴⁰

Sosyal tazmin, sosyal yardımda olduğu gibi vergilerle finanse edilmektedir. Sosyal yardımlar, nedenine bakılmaksızın ihtiyaç duyan herkese yapılmasına karşın, sosyal tazmin de belirli kişilere belirli nedenlere bağlı olarak yardım yapılmakta ve bu yardımla mali iyileştirme sağlanmaktadır.⁴¹ Sosyal tazmin uğranılan zararın karşılığı olarak verildiği

³⁸ Musa İkizoğlu, Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Uygulamalarının Bugünkü Durumu, İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Ankara, 2001, Sf. 166.

³⁹ M. Aydın a.g.e. Sf. 30

⁴⁰ Sözer, a.g.e. Sf. 28

⁴¹ Beyazıt Kılınç, Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Mali Dönüşümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi S.B.E Maliye Anabilim Dalı, İstanbul, 2005, Sf. 133

için sosyal yardımın dışında tutulmalıdır. Ayrıca sosyal tazmin, ilgili düzenlemelerde öngörülen şartlar oluştuğunda, mağdur olan şahıslar adına hak doğurucu niteliktedir ve bundan dolayı sosyal sigortalara benzerlik göstermektedir.⁴²

1.3.5. Kamu Müdahalesi

Sosyal politikanın ana uygulayıcısı devlettir. Devletin sosyal politikaları uygularken kullandığı araçlar kamu müdahalesi başlığı altında çeşitlilik göstermektedir. Bu müdahaleler, kamu harcamaları, vergiler, regülasyon ve kontroller, planlama ve kamu iktisadi teşebbüslerinden oluşmaktadır. Devlet bu araçlarla sosyo-ekonomik sorunlara müdahale etmektedir.

Günümüzde sosyal devlet, sosyal sınıflar arasında ekonomik ve sosyal dengeyi sağlama, sosyal sorunları çözme, eşitliği ve uzlaşmayı sağlama ve böylelikle toplumsal düzeni sağlamak için çalışma yaşamına etkin şekilde müdahale etmektedir. Devlet, gerek çalışma ilişkilerini düzenleyecek yasal çerçeveyi oluşturmak, gerekse çeşitli ekonomik ve sosyal politikalar uygulayarak sosyal sorunların çözümünü amaçlamaktadır.

Sosyal devletin hedeflerine varmak için kullandığı yöntemlerden birisi vergi sistemi aracılığıyla refah hizmetlerinin dolaysız olarak sağlanmasıdır. Devletin bazı kişilere ve gruplara belirli durumlarda sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sunduğu hizmetlerin finansmanı, vergilerden elde edilen gelirler yoluyla yapılmaktadır. Diğer taraftan, devletin yapmış olduğu gelir ve sosyal transferler, gelirin yoksulların lehine yeniden dağılımında etkili yöntemlerdendir. Kamu harcamaları da vergilerle finanse edilmektedir. Kamu harcamaları sayesinde milli gelir toplumdaki bir kesimden diğer kesime doğru yeniden dağıtılmaktadır.

Sosyal devlet vergilemeyi sadece kamu harcamalarının finansmanında kullanmamakta, servet ve gelir eşitsizliğini azaltmada, kalkınmayı ve

⁴² Sözer, a.g.e. Sf.29

ekonomik olarak istikrarı sağlama gibi sosyo-ekonomik vb. amaç ve hedefleri gerçekleştirmek içinde kullanılır.

Devlet, ekonomi piyasasına regülasyon ve kontroller yoluyla da müdahalede bulunmaktadır. Devletin ekonomik piyasalara giriş ve çıkışı belirli kurallara bağlaması, ithalatı kısmak için miktar kotası uygulaması, bazı sektörlerde yasal tekeller oluşturması gibi uygulamalar ekonomik regülasyonlara örnek olarak verilebilir. Diğer yandan devlet, ekonomik kontroller ile üretim faktörlerinin piyasada serbestçe oluşabilecek fiyatlarına müdahalede bulunabilir. Fiyat kontrolleri, taban fiyat uygulaması ve tavan fiyat uygulaması şeklinde olabilmektedir. Devlet, regülasyon ve kontrollerle, piyasaların düzenli ve sağlıklı işlemlerini sağlamaya ve piyasalarda ortaya çıkabilecek tekelleşmeyi önlemeye çalışmaktadır.

Sosyal politikanın temel araçlarından bir diğeri, kamu iktisadi teşebbüsleridir. Devletin ekonomik hayata müdahalelerinden biriside, kamu teşekkülleri kurarak sosyal ve ekonomik amaçları gerçekleştirmek için ekonomik piyasalarda girişimci rolünde yer almaya başlamasıdır.⁴³ Devletin ekonomiye girişimci olarak karışması, kaynak dağılımı ve kaynakların etkinliğinin sağlanması dışında bazı ülkelerde sermaye birikiminin yetersiz oluşu nedeniyle girişimci azlığından da kaynaklanmaktadır.

Sosyal devlet, toplumsal hayatı düzenlediği gibi çalışma hayatını da çalışma mevzuatı ile düzenlemekte ve yönlendirmektedir. Bu yasal mevzuat ve düzenlemelerle işçi ve işveren arasındaki ilişkileri şekillendirmektedir. Bu mevzuat başta iş hukuku, sendika, toplu sözleşme ve grev kanunu olmak üzere iş güvenliği ve iş sağlığına kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır.⁴⁴

⁴³ Prof. C. Can Aktan, a.g.e.

⁴⁴ Engin Karakış, Küreselleşen Dünya Yönetiminde Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üni., Sivas 2009, Sf. 113

1.4. Sosyal Politika Uygulayıcıları

Bu başlık altında; Merkezi ve Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör ve Hayır Kurumlarının sosyal politika uygulamasındaki rollerinden bahsedilecektir.

1.4.1. Merkezi ve Yerel Yönetimler

Sosyal politikaların uygulayıcılarının başında, merkezi ve yerel yönetimler olmak üzere iki temel kurum bulunmaktadır. Yani sosyal politikaların hayata geçirilmesinde ve sorunların çözümlenmesinde sadece merkezi yönetimler değil, aynı zamanda yerel yönetimler de sorumludur. Merkezi sosyal politikalar, ülke genelinde makro politikalar ve bunların uygulamasına dönük planlama ve koordinasyondan oluşmaktadır. Yerel sosyal politikalar, yerel ölçekte sosyal sorunlar ve bunlara yönelik mikro politika uygulamalarından meydana gelmektedir. Yerel halkın ihtiyaçlarını, tür ve boyutlarını belirleme ve bunları gidermeye yönelik çalışmalar açısından yerel yönetimler, merkezi yönetime göre daha avantajlı bir konumda bulunmakta, makro düzeydeki yerel politikaların yerel ihtiyaçlarla uyumuna yönelik uygulamalar daha çok sosyal politikalar kapsamına girmektedir.⁴⁵

Devletin sosyal hayata müdahalesi dönemler içinde kimi zaman çok, kimi zaman az olmuştur. Ancak, sosyal politikaların uygulamasında her zaman devletin ağırlığı hissedilmiştir.⁴⁶ Merkezi yönetimin sosyal politika önlemleri ve uygulamaları, gelir ve servet dağılımı, sosyal güvenlik gibi ülke genelini kapsayan politikalarla ilgilidir.

Yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından üstlenilen başta gelirin yeniden dağıtımını olmak üzere, eğitim, sağlık gibi temel sosyal politikaların yerel düzeyde sağlanmasında ve yerel bölgelerdeki vatandaşların refahının bizzat kendi faaliyetleri ile artırılmasında etkin bir kurum olarak görev

⁴⁵ Bilal Eryılmaz, Belediyeler ve Yerel Sosyal Politikalar Sosyal Politikalarda, Önce 'Aile', Sonra, 'Sivil Toplum', Sonra, 'Yerel Yönetimler, Sosyal Politikalar Dergisi, Sayı: 2, 2007, Sf. 80.

⁴⁶ Şenkal ,a.g.e, Sf.37

almaktadırlar. Merkezi yönetimin yerel düzeydeki örgütlenme biçimi olan yerel yönetimlerin, bu alandaki etkinliği doğrudan ve büyük ölçüde ulusal düzeydeki merkezi yada federal yönetim yaklaşımına, merkezi ve yerel yönetim ilişkilerindeki uyuma ve ülkelerin yönetim sistemine bağlı olarak değişmektedir.⁴⁷

1.4.2. Sivil Toplum Kuruluşları

Sosyal politika ile sivil toplum arasındaki ilişki, eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, sosyal sorunların çözümünde devlete yardımcı olmakta veya devletin yetersiz kaldığı durumlarda gönüllü olarak faaliyette bulunmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının, sosyal politikaların uygulanmasında iki temel fonksiyonu bulunmaktadır. İki demokratik hakların elde edilmesi, ikincisi ise bireyler ve toplumun farklı sınıfları arasında meydana gelen ekonomik farklılığı önlemeye yönelik politikalar geliştirmektir.⁴⁸

Sivil toplum kuruluşlarının amacı bir çok yönden sosyal politikaların amaçlarıyla benzerlik göstermektedir. Küreselleşme ile beraber önem kazanan bireysellik akımları, küresel kirlilik, gittikçe büyüyen sosyal dışlanma, kara para, yoksulluk, işsizlik, kitlesel mülteci hareketleri gibi 21. yüzyıl kolektif sosyal politika problemlerinin çözülmesinde ülkelerin ve uluslararası işbirliğinin yetersiz kalması, dayanışma kurumlarına olan ihtiyacı zorunlu hale getirmektedir.⁴⁹

Bu toplulukların amaçları bir çok yönden sosyal politikanın amaçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sosyal hayata ve sosyal gelişime katkı sağlamaktadır. Sivil toplum kuruluşları; sosyal refah, sosyal bütünleşme, gelir

⁴⁷ Ersöz, a.g.e Sf.21

⁴⁸ A. Kadir Şenkal, Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri, Sosyal Siyaset Konferansları Sayı: 45, 2003, Sf. 103

⁴⁹ Şenkal, a.g.e Sf. 104

dağılımı, çevre kirliliği, sosyal koruma gibi sosyal politikanın bazı amaçları doğrultusunda faaliyet göstermektedir.⁵⁰

1.4.3. Özel Sektör

20. yüzyılın sonlarından itibaren insanların gereksinimlerinin çoğu, özel piyasalar aracılığıyla karşılanmaya başlamıştır. Bu dönemden itibaren insanların ekonomik ve maddi ihtiyaçlarını karşılamada en başarılı ekonomik yapı, özel sektör piyasalarıdır.

Neo-liberal düşünce ve politikalarının piyasalarda hakim olmasının ve bu düşüncelerin temelinde, her türlü sınırlamalardan arındırılmış piyasa ekonomisi yer almaktadır. Yani, devletin piyasalara müdahale etmemesi gerektiğini savunmaktadır. Devletin piyasada oluşan refah dağılımına yaptığı müdahale, piyasada var olan düzeni kamu eliyle bozmakta ve olması gereken düzgün gelir dağılımına zarar vermektedir. Serbest piyasa ekonomisi, üretilen hizmet ve malların halka sunulmasında en başarılı yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵¹

Piyasa ekonomisini savunanlar, fiyat mekanizmasının kendi içerisinde sosyal refahı da en iyi şekilde sağladığını, aslında toplum refahının artmasının ve pozitif yarar sağlamanın devlet müdahaleleri ile değil, serbest piyasa ekonomisinin ilke ve kurallarının uygulanabilmesinden geçtiğini ileri sürmektedir.⁵²

Devletin ekonomik piyasalardan tamamen elini çekmesi ve toplumun tüm ekonomik ihtiyaçlarının özel sektör tarafından sağlanması bazı olumsuz sonuçları doğurmaktadır. Bu olumsuz sonuç, hizmetlerin sağlanmasında eşitsizliklerin ortaya çıkmasıdır. Bunun nedeni ise ihtiyaç sahibi birey ve grupların gereksinim duydukları mal ve hizmetleri satın alabilecek gelirden

⁵⁰ A. Kadir Şenkal, Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Alfa Basın Yayım, İstanbul, 2007, Sf.63

⁵¹ Gülsüm Akalın ve Ferdi Keskinoglu, Türkiye’de Kayıt dışı Ekonomi ve Büyüme İlişkisi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 5, Zonguldak, 2007, Sf. 51

⁵² Güneri Akalın, Türkiye’de Piyasa ekonomisine Geçiş Süreci ve Ekonomik Kriz, TİSK Yay, Ankara, 2002, Sf. 51.

yoksun olmalarından kaynaklanmaktadır. Yani özel sektörün hakim olduğu piyasalarda parası olan kişilere mal ve hizmet sunumu yapılmaktadır. Ayrıca özel sektörün hastalık, sağlık ve ihtiyarlık gibi uzun soluklu sorunların çözümünde yeterli olmadığı bilinmektedir.⁵³ Bu nedenle devlet herkese asgari seviyede bir güvence imkanı sunacak, bu seviyenin üzerinde bir sosyal güvenceye erişmek, özel sigorta şirketleri ya da ekstra prim ödemeleriyle gerçekleştirebilecektir. Böylelikle kamu ve özel sektör beraberce sosyal güvence hizmeti verecektir.⁵⁴

1.4.4. Hayır Kurumları

Devletin sosyal politika alanında aktif olarak rol almaya başladığı sürece değin, tarihsel süreçte aileden sonra hemen hemen her toplumda sosyal hizmetleri gerçekleştiren ikinci olgu hayır kurumlarıdır.

Kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar olarak ifade edilen hayır kurumlarının esası, karşılıklı yardım amacıyla bireylerin bir arada hareket etmelerine dayanır. Gönüllü kuruluşlar, toplumun yapısında varolan kendiliğinden yardım etme hisleri ve resmi olmayan destek kanallarının örgütlenmeye başlamalarıyla ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlar, hayırsever duyguların resmi zeminde ifade edilmesini sağlamaktadır.⁵⁵

Dini kurumlar da sosyal refah hizmetlerinin sağlanmasına ilk dönemlerden itibaren katılan ve insanoğlunun yeryüzünde olduğu sürece muhtemelen devam edecek olan kurumlardır. Dini kurumlar, genellikle aileden sonra gelir transferi sağlayan ikinci kurumdur. Dinin en önemli yönü, sosyal politikanın temellerinin din kaynaklı olmasıdır. Hayırseverlik duygusu ve insan sevgisini en fazla açığa çıkaran ve bu duygulara en fazla vurgu yapan dini anlayışlardır. Tüm ilahi dinler, üyeleri arasında yardımlaşmayı,

⁵³ Ersöz, 2004, Sf.18.

⁵⁴ DPT, Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas raporu, 8'inci 5 Yıllık Kalkınma Raporu, DPT. Yay, Ankara 2001, Sf. 13

⁵⁵ Ersöz, a.g.e Sf. 137

yoksulların desteklenmesini belirtmekte ve bu yardımın Yaratıcı katında çok değerli olduğunu bildirmektedir.⁵⁶

Merkezi ve yerel yönetimlerin kamusal hizmetlerin denetimi ve finansmanındaki sorumluluğu devam etmekte, gönüllü kuruluşlar ise bu birimler adına üretim ve dağıtım fonksiyonunu yerine getirmektedir.

⁵⁶ Ersöz, a.g.e Sf. 134

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL BELEDİYECİLİK

2.1. Sosyal Devlet Kavramı ve Tanımı

Sosyal devlet kavramının ilk defa 19. yüzyılda Almanya'da sosyal güvenlik nedeniyle alınan ilk önlemler nedeniyle kullanılmaya başlandığı tahmin edilmektedir.⁵⁷

19. yüzyılda ortaya çıkan, ekonomik, politik ve sosyal alanlarda etkilerini arttırarak sürdüren sosyal devlet, 1970'li yıllardan günümüze kadar gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde güncellik ve önemini yitirmeyen bir konudur. Refah devleti ya da sosyal devlet kavramları incelendiğinde bu kavramların kapsamlı ve yeterli bir tanımı bulunamamaktadır. Literatürde genel olarak geçen tanımlar, sosyal devleti amaçlarına veya araçlarına göre tanımlamaktadır. Ancak, kapsanan amaç ve araçlar arasındaki farklılık genel kabul görmüş sosyal devlet tanımına ulaşmayı engellemektedir.⁵⁸

İngiliz iktisatçılardan Briggs sosyal devletini, amaç ve görevlerinden yola çıkarak şöyle tanımlamaktadır; "Refah devleti, kişilere ve ailelere, sahip oldukları mülklerin piyasa değerine bakmaksızın asgari seviyede bir gelir garanti ederek, kişisel ve ailevi krizlere yol açabilecek hastalık, işsizlik ve yaşlılık gibi belirli "sosyal riskleri" karşılayabilecek güce kavuşturmak sureti ile kişiler ve aileler için güvensiz alanı azaltarak, toplumsal sınıf ayrımı yapılmadan tüm vatandaşlara belirli sosyal hizmetleri en iyi standartlarda yapmayı garanti ederek, piyasa güçlerinin işleyişini değiştirmek amacıyla, devlet erkini politikalar ve idare yoluyla bilinçli kullanan devlettir."⁵⁹

Sosyal devlet anlayışı genel görüntüsü itibariyle, devletin görünen eli ile piyasanın görünmez elinin ikame edilmesi gerektiği düşüncesine

⁵⁷ Koray, Sosyal Politika, İmge Yayınları, Ankara, 2005, Sf.85

⁵⁸ Prof. C.Can Aktan, a.g.e

⁵⁹ Prfo. C. Can. Aktan a.g.e.

dayanmakta olup, sosyalizm ile kapitalizm arasında bir ara form niteliği taşımaktadır.⁶⁰

En genel tanımıyla sosyal devlet, ekonomik ve toplumsal yaşama kamusal araçlarla doğrudan ve dolaylı olarak müdahale etme yetkisiyle donatılmış devlettir. Bu yetki, devletin her şeyden önce, kamusal hizmetleri, vergilendirme üzerinden finansmanına dayalı modelle görmesi demektir.⁶¹

Tarihsel gelişim süreci esas alındığında ise sosyal devlet; II. dünya savaşından sonra sanayileşmiş, gelişmiş ülkelerde çalışan kişiler, işverenler ve devlet arasında varılan bir uzlaşmaya bağlı olarak ortaya çıkan bir siyasal oluşumun kurumsal yapısını simgeleyen bir kavramı ifade etmektedir. Bu siyasal oluşum, kendisini devletin meşrutiye temellerinde ve fonksiyonlarında değişim biçiminde göstermiş, böylece bir taraftan devletin toplumsal rol ve işlevleri kapsamlı bir şekilde değişirken, diğer yandan siyasal rejim hızlanarak bir demokratikleşme sürecine girmiştir.

Şentop (2006: 42), sosyal devleti Anayasa Mahkemesinin aldığı kararlar doğrultusunda ; "sosyal adaleti ve sosyal güvenliği sağlamakla ve herkes için insan haysiyetine yaraşır asgari bir hayat düzeyini gerçekleştirmekle yükümlü devlettir." şeklinde tanımlamaktadır.

Sosyal devlet, 1789 Fransız İhtilali ile gelen temel hak ve özgürlük sistemini kabul etmiş ve ayrıca bu hak ve özgürlüklerin yanı sıra ekonomik ve sosyal hak ve özgürlüklere de yer vermiştir.⁶² Bu açıdan bakıldığında sosyal devlet, bireylerin kanunlar önünde sahip oldukları eşitliği koruyarak, temel

⁶⁰ Alptekin, Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetlerin Görünümü”, 6. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı, 20-22 Mayıs, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını, Yayın No: 9, Ankara,2005 Sf. 379

⁶¹ Birgül Ayman Güler, Sosyal Devlet ve Yerelleşme, Memleket Siyaset Yönetim Dergisi, Sayı 2, 2006, www.yayed.org

⁶² Göze, Liberal, Marxiste, Fasist, Nasyonel Sosyalist ve Sosyal Devlet, Beta Basım, İstanbul.2005, Sf. 146

bireysel hak ve özgürlükleri, ekonomik ve sosyal hak ve özgürlüklerle güçlendirerek daha işlevsel hale getirmeyi amaçlayan devlettir.⁶³

Benzer şekilde Talas da sosyal devleti, sosyal haklardan yola çıkarak tanımlamaya çalışmıştır: "Sosyal haklar, bir ülke vatandaşının her alandaki yaşam düzeyini yükseltmek ve geliştirmek için devlet tarafından alınması yararlı ve gerekli doğrudan maddesel ve maddesel olmayan yanlı önlemlerin bütünüdür. Sosyal haklar, halkın tümünün refahını amaçlar ve sosyal refah devleti düşüncesi ve uygulamaları ile özdeşleşir. Sosyal haklar, ekonomik bakımdan zayıf ve güçsüz olanların ve özellikle işçilerin haklarını ve çıkarlarını koruması, geliştirmesi ve emek ile sermaye arasındaki ilişkilerde bir güç dengesi kurulması için devletin gerçekleştirme sorumluluğunu üstlendiği, ekonomik ve sosyal nitelikli ve özgürlükçü önlemlerin bütünüdür. İşte bu haklara anayasada ve yasalarında yer veren ve bunları içtenlikle yerine getirmeye çaba harcayan devlet sosyal devlettir."⁶⁴

Yukarıda yer verdiğimiz tanımlardan da gözüktüğü gibi sosyal devlet kavramına ilişkin çok çeşitli tanımlamalar söz konusudur. Glennerster tarafından bu tanımlamaların ortak prensiplerinin özetlenmesi yapılmıştır. Bu prensipler:

- Ulusal asgari gelir güvencesi oluşturulması ve devletin bu sorumluluğu üstlenmesi,
- Toplumu oluşturan bütün sınıflara sağlık ve eğitim hizmetlerinin eşit ve ücretsiz olarak sunulması,
- Tam istihdamın ve iş güvenliğinin sağlanması,
- Devletin sosyal güvenlik olanaklarını yasal olarak sağlaması ve her türlü tehdide karşı vatandaşlarını koruması,
- İstenilen amaçlara ulaşmada devletin düzenleyici ve kontrol edici merkezi bir rol üstlenmesi şeklinde özetlenebilir.

⁶³ Coşkun can Aktan ve Özlem Özkıvrak, Sosyal Refah Devleti, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2008, Sf. 39.

⁶⁴ Cahit Talas, Sosyal Haklar ve Türk Anayasalarında Sosyal Hakların Evrimi", TODAİE İnsan Hakları Yıllığı, Cilt: 3-41982, Sf. 43-44

Sonuç olarak sosyal devlet denildiği zaman, sosyal refahın maksimizasyonu amacıyla devletin sosyal ve ekonomik hayata aktif kapsamlı müdahalelerle düzenlemelerde bulunmasını öngören devlet modeli anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, vatandaşlar arasında doğumla ya da sonradan farklı nedenlerle ortaya çıkan eşitsizlikleri dengelemeye yönelik politikaları oluşturan ve uygulayan bir sistemi de ifade etmektedir. Sosyal devlet uygulamaları, sosyal devlet olmadan var olabilir, ancak aynı durum sosyal devlet için söz konusu değildir.

2.1.1. Sosyal Devletin Tarihsel Gelişimi

Modern sosyal devletin temelleri 19. yüzyıl ortalarında İngiltere'nin eğitim sisteminin temelini oluşturmak amacıyla çıkarılan yasalara kadar götürülse de, genel kabul gören anlayış, modern sosyal devletin temellerinin 1883'te Almanya başbakanı Otto Von Bismark tarafından getirilen sosyal sigorta uygulamaları ile atıldığı yönündedir. Bunlardan önce İngiltere de bir takım yoksulluk yasaları bulunsa da, bunlar genelde sosyal devlet için bir başlangıç olarak kabul edilmemektedir.⁶⁵

Sanayi devrimi ile birlikte sosyal politikaların etkinliği sosyal devletin gelişimiyle birlikte etkinliğini daha da arttırmaya başlamış ve sosyal devlet anlayışıyla ilgili ilk düzenlemeler, 19 yüzyılın ortalarında anayasal belgelerde yer almaya başlamıştır.⁶⁶ 1848 tarihli Fransız Anayasası, sosyal devlet anlayışına yer veren ilk önemli belge niteliğindedir. 1917 Sovyet Devrimiyle birlikte sosyal devlet düşüncesi, 1919 Alman Weimar ve 1920 Çekoslovakya anayasalarında daha açık bir şekilde görülmüştür.⁶⁷

1929 yılında, Dünyada yaşanan ekonomik buhranın getirdiği ağır ekonomik yüklerle birlikte Keynesyen politikalar etkinlik kazanmış ve devletin

⁶⁵ Süleyman Özdemir, Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın, İstanbul.2004, Sf.34.

⁶⁶ Mustafa Şentop, Anayasa ve Sosyal Devlet", Sosyal Politikalar Dergisi, Güz, Sayı: 01, 2006, Sf.42

⁶⁷ Abdulkadir Şenkal, Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Alfa Basım, İstanbul, 2005, Sf. 58

ekonomi ve sosyal olaylara müdahalesini arttırıcı politikaların hayata geçirilmesi hızlandırılmıştır.

İkinci dünya savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışı ve sosyal politika uygulamalarında ciddi bir ilerleme olmuştur. 1945-1975 arası dönemde Keynesyen politikalarla ekonomik büyümeden her kesim pay almış, sosyal devlet en güçlü ve en parlak dönemini yaşamış ve sosyal politika uygulamaları geliştirilmiştir. Bu dönemde sosyal harcamalar artış göstermiştir.⁶⁸ Bu dönemde gelişmiş batı ülkelerinin yapılan yeni anayasalarında sosyal devlet, ilkesi kabul edilmiş ve sosyal haklara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Anayasalarda devlet sosyal güvenlik sistemlerini kurmakla, herkesin eğitim ve öğretim ihtiyaçlarına cevap vermekle ve çalırma hakkına yönelik düzenlemeleri yapmakla ilgili sorumlu tutulmuş ve görevlendirilmiştir.⁶⁹

İkinci dünya savaşı sonrası dönem ile 1970 li yılların ortalarına kadar olan dönemde, hem merkezi hem de yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları ile kamu harcamaları sürekli artış göstermiştir.⁷⁰

1970'li yılların ortalarında yaşanan petrol kriziyle birlikte, dünyada tekrardan bir ekonomik kriz baş göstermiş ve krizlerle birlikte ortaya konan neoliberal politikalar sosyal harcamalarda kısıntıya gidilmesine neden olmuş ve bu durum yerel yönetimleri de olumsuz etkilemiştir. Merkezi hükümetin uyguladığı ve temelde devlete karşı özel sektörün alanını genişletme temelli neoliberal politikalarla yapılan kamusal harcamaların azaltılması ve özelleştirmeler yerel yönetim birimlerinin sosyal açıdan sunduğu hizmetlerin gerileyerek azalmasına neden olmuştur.⁷¹

⁶⁸ Tuncay Güloğlu ve Muharrem Es, Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler, 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya, 2008, Sf.258

⁶⁹ Göze, a.g.e., Sf. 155

⁷⁰ Halis Yunus Ersöz, Yerel Yönetimlerde Fonksiyonel Değişim”, Sayıştay Dergisi, Yerel Yönetimler Özel Sayısı, S. 38, Temmuz-Eylül, Ankara, 2000, Sf. 140.

⁷¹ Halis Yunus Ersöz, Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü, Sosyal Politikalar Dergisi, Güz, Sayı:01, 2006, Sf. 35

Sosyalist alternatifin çözülmeye başlamasıyla birlikte, 1980'den itibaren başgösteren küreselleşme ile özellikle o dönemde Thatcher'in (Demir Lady) başını çektiği neoliberal görüşlerin etkisiyle devletin tekrardan ekonomik ve sosyal piyasalara müdahale etmemesi gerektiği düşüncesi hakim olmaya başlamıştır. Dolayısıyla sosyal devlet ve sosyal politikalarda sorgulanmaya başlanmıştır.

Bu dönemden itibaren sosyal devletin yapısında büyük bir dönüşüm yaşanmış, sosyal politika ve sosyal hizmetlerin sağlanmasında, devlet dışındaki kurumların katılımı teşvik edilmeye başlanmıştır. Böylece, devlet dışındaki kurumlarında büyük oranda rol üstlendiği çoğulcu ve karma bir refah ekonomisine geçilmiştir. Bu yaklaşımda, kamu birimleri sadece sosyal hizmetlerin denetim ve finansmanını üstlenmekte, üretim ve dağıtımını ise diğer kurumlara bırakmaktadır.⁷²

2.1.2. Sosyal Devlette Yeni Kamu İşletmeciliği

Kamu yönetimi anlayışı, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Keynesyen politika ve sosyal devlet anlayışından vazgeçmeye ve neo liberal yaklaşım benimsemeye başlamıştır. Bu süreç, devletin ekonomik ve toplumsal yaşamdaki rolünün tartışılmasını da beraberinde getirmiştir.

Kamu harcamalarının artışı ve devletin sunduğu sosyal hizmetlere yönelik talebin artması, Batılı sosyal devletleri ekonomik krize sürüklemiştir. Batılı hükümetler, devleti küçültmek için; kamu harcamaları ve istihdamın azaltılması, kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılması, deregülasyon ve özelleştirme uygulamalarına başvurmuşlardır.⁷³ Böylelikle her şeyi bizzat üstlenen ve icra eden devlet yerine, her şeyi sadece denetleyen ve yapılması

⁷² Ersöz, a.g.e., sf.41

⁷³ Şükrü Mert Karcı, Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (16), 2008, Sf.43-44

önündeki engelleri kaldıran devlet anlayışına doğru hareket eden bir sürece girilmiştir.⁷⁴

Yeni kamu işletmeciliği, kamuyu beşeri, örgütsel ve yapısal olarak dönüştürecek, küresel ölçekte rekabet yapmaya hazırlayacak model şeklinde doğmuş ve 1980'li yılların başlarından sonra tüm dünya ülkelerini etkisi altına almaya başlamıştır. Yeni kamu işletmeciliği; devletin asli görevleriyle ilgili olmayan alanlardan tamamen çekilmesi, temel hizmetlerden yeterince yararlanmayan kesimlere yönelik sosyal politikalardan vazgeçilmesi, bunlara yönelik yapılan sosyal güvenlik ve transfer harcamalarının azaltılması, devletin terk ettiği alanlardaki hizmetlerin özel sektör veya gönüllü kuruluşlar (Sivil Toplum Kurumları, Hayır Kurumları, vb.) eliyle yerine getirilmesi yaklaşımının benimsenmesi, düzenleyici ve yeniden dağıtıcı refah devleti anlayışından kopuşu ve piyasa sürecine dayalı devleti anlatmaktadır.⁷⁵

Yeni kamu işletmeciliğiyle beraber özelleştirmeye ağırlık verilmesiyle devletin ekonomik faaliyetlerini özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarına bırakmasının yanı sıra, kamusal hizmetlerinde yerel yönetimlere devredilmesi yönünde bir eğilim süreci söz konusu olmuştur.⁷⁶

Christopher Hood, Yeni Kamu İşletmeciliğinin ortaya çıkışını temel olarak iki şekilde gerekçelendirmektedir. Bunlardan birincisi, içinde işlem maliyeti kuramı ile kamu tercihi gibi ekonomi kuramlarının olduğu “yeni kurumcu iktisat yaklaşımı”dır. Diğer gelişme ise, kamu yönetimi dalında ortaya çıkıp yaygınlaşan “işletmecilik” yaklaşımıdır. Bu yaklaşım bürokraside işletme yönetimi ilkelerinin temel alınarak bu ilkelerin egemen kılınması düşüncesinden oluşmaktadır. Bu yaklaşıma göre, kamu sektörü yöneticileri, buldukları kurumları değiştirmek ve başarılı bir şekilde yönetmek için sağduyu ve inisiyatiflerini kullanarak sonuç odaklı çalışırlarsa, kamunun sunduğu hizmetleri daha düşük maliyetle üretip daha etkin sunabilirler. Bu

⁷⁴ Ökmen ve Parlak, 2008, Sf. 344

⁷⁵ Ökmen ve Parlak, a.g.e. Sf.253

⁷⁶ Yüksel, 2004, Sf.3

nedenlerle, belirli amaçlara ve sonuçlara ulaşabilmek için yöneticilere doğrudan sorumluluk verilmesi gerekmektedir.

Geleneksel kamu yönetimi temel değerlerinde yeni kamu işletmeciliği yaklaşımı ile büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu iki yaklaşımın farklılığı eşitlik- özgürlük ikileminde yatmaktadır.⁷⁷

Geleneksel anlayış; geleneksel değerler, toplumculuk, toplumsal sorumluluk, kamu yararı, temsil, toplumsal sözleşme vb. değerleri esas almakta iken; yeni kamu işletmeciliği; kişisel yarar, yönetsel hesap verebilirlik, sınırlı devlet, rekabet, yönetsel hesap verilebilirlik ve ekonomik değerlerin egemenliği gibi değerler temelinde gelişmiştir. Bu farklılığın esas sebebi, klasik kamu işletmeciliğinde demokrasi, toplum merkezli olarak yorumlanırken, yeni kamu işletmeciliğinde demokrasinin birey merkezli algılanmasıdır. Geleneksel yönetimde bireyler arası eşitlik önemliyken, yeni kamu işletmeciliğinde bireyin özgürlük boyutu ön plana çıkmaktadır.⁷⁸

2.1.3. Türkiye'de Sosyal Devlet

Türkiye'de sosyal politikanın ilk adımları 19. yüzyılda atılmıştır. Türkiye'de sosyal politikayı tarihsel süreci ile kavrayabilmek için iki döneme ayırarak irdelenmek gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye'de sosyal politika, cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem halinde incelenecektir.

2.1.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Cumhuriyet öncesi dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıl ikinci yarısından sonra sanayileşme başlamıştır. Ancak, İmparatorluğun içinde bulunduğu siyasal, toplumsal ve ağır ekonomik şartlar nedeniyle sanayi, cumhuriyet sonrası döneme kadar ciddi bir gelişme göstermemiştir.⁷⁹ Bu dönemde, ülkenin içinde bulunduğu durum sosyal politikanın doğup,

⁷⁷ Ş.M. Karcı, a.g.e. Sf. 60.

⁷⁸ Ş.M. Karcı, a.g.e. Sf.60

⁷⁹ Altan, 2007, Sf.65

gelişmesine olanak vermemiştir.⁸⁰ Ayrıca Osmanlı Devleti'nde tüm yetkilere hükümdarın sahip olduğu siyasal bir düzen söz konusudur.⁸¹

Bu dönemde devlet, sosyal politika alanında sorumluluk almayarak varlık göstermemektedir. Hayırsever kişilerin yaptığı yardımlar ve vakıfların yoksullara yaptığı yardımlar sosyal politika alanına girmektedir. Fakat bu yardımlar, geçici çözüm sunmakta ve muhtaç durumda bulunan kesimi yoksulluktan kurtarmamaktadır.⁸² Osmanlı devleti tarafından çıkarılan birkaç yasa olsa da, bu yasalar sosyal politikanın oluşmasına yeterli olmamıştır. Yine de sosyal güvenlik alanında bir takım düzenlemeler yapılmıştır.⁸³

Cumhuriyet öncesi, Tanzimat'a kadar olan dönemde, halkın ekonomik ve mesleki hayatı üzerinde esnaf örgütleri büyük rol oynamıştır. Osmanlı devletindeki esnaf örgütlenmesi olan Lonca Sistemi, esnaf ve zanaatkarlar için sosyal güvence kaynağı olmuştur. Lonca sisteminde oluşturulan yardım sandıkları (orta veya teavün sandıkları) üyelerine, farklı nedenlerle çalışamamaları durumunda yardım sağlamıştır. Bu sandıklar, ülkemizde sosyal sigortanın başlangıcını oluşturmuştur.⁸⁴ Lonca sistemi, sanayi devrimi ve devletin sanayi atağına girişmesi ile gelişen ve değişen koşullara uyum sağlayamadığı için gitgide zayıflamıştır.

Sanayi devrimi ile birlikte, Osmanlı devletinde de bireysel iş ilişkileri konusunda 1908 yılına kadar sınırlı sayıda bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi 1869 tarihli Maden Kanunu olup bu kanunla; maden işletmesinde işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin artırılması, zorunlu çalıştırmanın kaldırılması ve iş kazası sonucu ölen

⁸⁰ Ayşen Tokol ve Yusuf Alper, Sosyal Politika, Dora Yay. 2011, Sf. 26

⁸¹ Tokol ve Alper, a.g.e.

⁸² Altan, a.g.e. Sf.65

⁸³ Mahmut Güler, Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine, Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları, İstanbul 2009, Sf.38

⁸⁴ Tokol ve Alper, a.g.e,

işçilerin ailelerine maddi yardımda bulunulmasına dair düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur.⁸⁵

Madencilik sektöründe yaşanan kötü çalışma şartları sebebiyle, işçi cemiyetleri kurulmuş ve bu cemiyetler tarafından düzenlenen grevler Osmanlı devletini 20. yüzyılın başlarında çalışma koşullarında düzenlemeler yapmaya sevk etmiştir. II. Meşrutiyet döneminde çıkarılan yasalar; 1909 yılında Tatil-i Eşgal ve Cemiyetler Kanunu, Tatil-i Eşgal Cemiyetleri Hakkında Kanundur. Bu kanunlar ile çalışma alanında hem birtakım düzenlemeler hem de belirli yasaklamalar getirilmiştir. Dernekler, hükümet izni olmadan kurulabilir fakat hükümet/devlet tarafından denetlenip, kapatılabilir nitelikte düzenlenmiştir.

19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılın başlarında devlet görevlilerine yönelik bir takım yardım sandıkları kurularak, sosyal güvenlik ihtiyaçları giderilmeye çalışılmış ve bu konuda hukuki düzenlemeler yapılmıştır.⁸⁶ Fakat Osmanlı devletinde demokratikleşme alanında yeterli adımlar atılmadığı için sosyal politikanın tam anlamıyla hayata geçirilmesi için koşullar sağlanamamıştır.⁸⁷ Osmanlı devletinde sosyal politika uygulamaları ve çalışma ilişkilerine yapılan müdahaleler sınırlı kalmıştır. Bu alanlarda cumhuriyet döneminde kapsamlı uygulamalar görülmektedir.⁸⁸

2.1.3.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

1920 yılında I. TBMM' nin açılmasıyla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti' nin sosyal politikalarının temelleri atılmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte, sosyal politika kavramı gelişme göstermeye başlamıştır. Ülke savaştan yeni çıktığı için yoksul halde bulunan halkı bu durumdan kurtarabilmek için devlet eliyle birtakım sosyal düzenlemeler yapılmıştır.⁸⁹

⁸⁵ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.28

⁸⁶ Altan, a.g.e Sf.69.

⁸⁷ Talas, 1992, Sf. 68

⁸⁸ Gürel, a.g.e. Sf.38-39

⁸⁹ Gürel, a.g.e Sf.39

1920-1945 yılları arasında tek parti sisteminin geçerli olduğu Türkiye’de demokrasi tam anlamıyla yerleşememiş ve sosyal politikaya ait uygulamalar sınırlı bir gelişme göstermiştir.⁹⁰

Cumhuriyet sonrası dönemde devlet sosyal güvenlik alanında bir takım düzenlemeler yapmıştır. Ancak yapılan ilk düzenlemeler bireysel iş ilişkilerini düzenlerken, toplu ilişkileri devamlı baskı altında tutmaya yönelik olmuştur.⁹¹ Çalışma hayatında yapılan ilk düzenleme, 1921 yılında Zonguldak kömür havzasında madenlerde çalışanların çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik olmuştur. Bu yasa ile çalışma yaşına sınır konulmuş (asgari 18 yaş), asgari ücret komisyonu, çalışma saatlerinin süresi (8 saat), zorunlu çalışma yasağı ve bu sektörde çalışan işçilerin sosyal sigortaları (iş kazası, ihtiyarlık, hastalık) yürürlüğe girmiştir.⁹²

Türkiye’de 1926 yılında Borçlar Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu kanunla ilk defa bireysel iş ilişkileri, hazırlanan hizmet akdi bölümünde düzenlenmiştir. Bu kanunda yer alan hükümler, günümüzde yürürlükte olan yeni 4857 sayılı yeni iş kanunu dışında kalan işlerde uygulanmaya devam etmektedir.⁹³

1929 yılında dünyada yaşanan ekonomik krizle birlikte liberal ekonomik yaklaşım terk edilmeye başlanmış, devlet, sosyal ve ekonomik hayat içerisinde zayıflayan payını güçlendirerek arttırmasıyla geniş ve etkin rol almaya başlamıştır. Böylelikle devlet, ekonomi, endüstri ve sosyal güvenlik sistemlerinin hem düzenleyicisi hem de taşıyıcısı konumuna gelmiştir. Dünyada yaşanan bu krizle birlikte birçok ülkede uygulanmaya başlanılan karma ekonomik model, bu yıllarda savaştan yeni çıkan ve yerli sermayesi bulunmayan Türkiye içinde bir rol model olmuştur. Böylece özel girişimden bağımsız olarak devlette, işveren olarak çeşitli sanayi alanlarında

⁹⁰ Tokol ve Alper, a.g.e. Sf.28

⁹¹ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.29

⁹² Altan, a.g.e. Sf.71.

⁹³ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.29

üretim yapmaya başlamış ve böylelikle bu dönemde kamu ağırlıklı iktisat politikaları uygulanmaya başlanmıştır.

Bu dönemde sakatlara ve kimsesizlere yardım yapılması, 1580 sayılı kanunla belediyelere verilmiştir. Bu dönemde çıkarılan bir diğer kanun ise, devletin çalışma yaşamına müdahale ettiği 3008 sayılı İş Kanunudur. Bu kanun ile iş yaşamı sistematik bir şekilde ilk kez düzenlenmiştir.⁹⁴

1945 yılında Çalışma Bakanlığı, ardından da İş ve İşçi Bulma Kurumu kurulmuştur. Yine bu yılda Sosyal Sigortalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Aynı sene sosyal sigorta koluna etkinlik kazandırabilmek için iş kazaları, meslek hastalıkları ve analık sigortası kanunu yürürlüğe girmiştir.

1950'li yıllarda duraksayan sosyal politika uygulamaları, 1960 yılından itibaren tekrar etkinliğini arttırmaya başlamıştır.⁹⁵ 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ikinci maddesi, devletin niteliğini; laik, ulusal, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olarak belirlemiştir. Bu madde ile beraber anayasada sosyal haklarla ilgili kısımda son derece çağdaş haklara yer verilmiştir. Zorla çalıştırma yasağı, çalışma ve dinlenme hakkı, konut, sağlık, sosyal güvenlik, öğrenim, sendika, grev ve toplu sözleşme hakkı ilk defa 1961 yılı anayasasında güvence altına alınmıştır.⁹⁶ Bu anayasa ile Türkiye'ye sosyal devlet özelliği kazandırılmıştır.

1960–1980 arası dönemde sosyal politika alanında yapılan değişiklikler ve getirilen yenilikler genellikle hak temelli olmuştur. Ancak 1980'li yıllara kadar sosyal yardım, sosyal hizmetler, yoksullukla mücadele gibi sosyal politika alanlarında önemli hizmetlerde bulunulmamıştır.⁹⁷

1980 yılının hemen başında alınan, 24 Ocak 1980 kararları ile Türkiye'de neo-liberal ekonomi benimsenmiştir. Bu kararlardan kısa bir süre

⁹⁴ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.30

⁹⁵ Altan, a.g.e. Sf.74-75

⁹⁶ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.32

⁹⁷ Gürel, a.g.e. Sf. 41

sonra meydana gelen 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile ülkede sosyal politika alanında neo-liberal ekonominin etkilediği yeni dönem başlamıştır.⁹⁸ Bu süreçte, 1961 anayasası ile tanınan haklar sınırlandırmaya başlanmış ve aynı zamanda kamu kesiminin ekonomideki payı azaltılarak özel kesimin payı artırılıp ön plana çıkarılması hedeflenmiş ve bu konuda çalışmalara başlanılmıştır.

1986 yılında çıkarılan bir kanun ile adil gelir dağılımı, sosyal yardım, yoksullukla mücadele amacıyla “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” kurulmuştur. Çıkarılan bu yasa ile sosyal güvenceden yoksun bulunan kimsesiz, yoksul, düşkün ve muhtaç kişilere yardım etmek amacıyla her ilde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

Son yıllarda yapılan önemli bir değişiklik, sosyal güvenlik alanında yapılan reformdur. Bu bağlamda 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık sigortası kanunudur. Bu kanun 2006 yılında kabul edilmiş ve 2008 yılında kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu kanunla getirilen en önemli değişiklik sosyal güvenlik alanında yer alan üç kurumun (ssk, bağ-kur, emekli sandığı) tek bir çatı altında toplanmasıdır. Böylelikle, ülkede yaşayan herkesin hak ve yükümlülüklerinin eşitlenmesi, toplumu kapsayacak emeklilik sistemi ve tek bir genel sağlık sistemi kurulması amaçlanmıştır.

Yapılan bu reformlara rağmen, üretilen sosyal politikalar, sınırlı mali politikalarla üretilmesi ve etkin olmaması nedeniyle yeterli olamamakta, sosyal politikaların üretilmesinde uluslararası örgütlerin etkinliği ve buna bağlı olarak her geçen gün geleceğe yönelik kaygılar artmaktadır.⁹⁹

2.1.4. Türkiye'de Sosyal Devletin Dönüşümü

Dünyada ve Türkiye'de 1980 sonrasında kökten bir yeniden yapılanma gerçekleşmiş, bu yapılanma ile toplumsal, iktisadi, siyasi ve yönetsel

⁹⁸ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.33

⁹⁹ Tokol ve Alper, a.g.e Sf.36

açılardan köklü değişimler yaşanmıştır. Bu süreç, sosyal devletin "sosyal"liğini, kamu yönetiminin de "kamu"sallığını yitirmeye başladığını ifade etmektedir.¹⁰⁰

20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan krizle birlikte, 1980'li yıllarda öncelikli olarak devletin ekonomik alandaki rolü ortaya çıkmış ve piyasa ekonomisi çerçevesinde yapılanmış bir devlet ve yönetim anlayışı gündeme gelmiştir.¹⁰¹

1980'li yıllardan itibaren küreselleşme ile birlikte neo-liberal politikalara bağlı olarak Türkiye'de de yerel demokrasi ve yerel özerklik söylemleri çerçevesinde yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumlulukları genişletilirken, belediyeler hizmet üretiminden uzaklaştırılmış, kamu hizmetlerinin yerinden ve işletme mantığı içinde karşılanması, rekabete açılması, özel sektör aracılığıyla yerine getirilmesine olanak tanınmaya başlanmıştır.¹⁰²

Kamu yönetim reformu ile yerinden yönetim düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Bu reform ile belediyelerde, yeni hizmet yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Kamu hizmetlerinin, piyasa ortamında yürütülmesi politikaları benimsenmiş ve birçok yerel hizmet, özel sektöre yaptırılmıştır. Kamu hizmetlerinin bizzat kamu tarafından yürütülmesi gerektiği düşüncesinden vazgeçilmiştir.¹⁰³

¹⁰⁰ Yeşim Edis Şahin, Sonuç Yerin: Yerelleşme ve Toplumcu Belediyecilik, Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları içinde, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2009, Sf. 333

¹⁰¹ Ökmen ve Parlak, a.g.e. Sf. 252

¹⁰² Songül Sallan Gül, Sosyal Devlet ya da Refah Devleti Nedir?, Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları içinde, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2009, Sf. 91.

¹⁰³ Hamza Al, "Türk Yerel Yönetimlerin Yeniden İnşası", Dönüşüm Sürecindeki Türkiye Aktörler, Alanlar Sorunlar içinde, Alfa Yayınları, İstanbul, 2007, Sf. 369.

2.2. Sosyal Belediyecilik

Bu başlık altında; sosyal belediyeciliğin tanımı, konusu, işlevi, tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki sosyal belediyeciliğin faaliyetleri ve uygulamaları açıklanacaktır.

2.2.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı ve Tanımı

Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğa hizmet etmek amacıyla kurulan, karar organları yerel halk tarafından seçilen, yasalarla kendilerine tanınmış yetki, araç, bütçe ve personel imkanlarını kullanan ve yine kanunla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kamu tüzel kişileridir.¹⁰⁴ Sanayileşmenin hız kazandırdığı kentleşme olgusu ile yerel yönetimler, sosyal politika alanında daha fonksiyonel bir pozisyona taşınmıştır. Sanayi devrimi öncesi gönüllü kuruluşlar, dini örgütler ve hayırseverler tarafından çözülmeye çalışılan gıda, barınma, altyapı, eğitim ve sağlık gibi sorunlar, kentlerdeki hızlı nüfus artışı ve büyüme sonucu bu kurumların çözemeyeceği boyutlara ulaşmıştır. Bu koşullarda yerel yönetimler, klasik hizmetlerinin yanı sıra merkezi yönetimin işlevlerini de üstlenmeye başlamışlardır.¹⁰⁵

Yerel yönetimler, halkın sosyal ihtiyaçlarını belirlemede ve bu ihtiyaçları karşılamada merkezi yönetime oranla daha elverişli konumdadır.¹⁰⁶ Merkezi ve yerel sosyal politikaların amaçlarının çoğu aynı olmakla birlikte, merkezi sosyal politikalar daha çok yasal çerçeveyi oluşturmaya yönelik olmaktadır. Yerel sosyal politika aktörleri ise, merkezi sosyal politikaları kendi

¹⁰⁴ Ökmen ve Parlak, a.g.e. 2008, Sf. 18

¹⁰⁵ Engin Karakiş, Küreselleşen Dünya Yönetiminde Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika, Cumhuriyet Üniversitesi Ç.E.E.İ. Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2009, Sf. 166

¹⁰⁶ Ali Seyyar, Yerel Yönetimin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi, Sosyal Siyaset Dergisi, Sayı:25, 2008 Ocak, Sf.30.

bölgelerinin sosyo-ekonomik koşullarına uygun bir biçimde hayata geçirmektedirler.¹⁰⁷

Belediyecilik hizmeti denilince, son zamanlara kadar akla daha çok klasik belediyecilik hizmeti gelmekte idi. Son yıllarda ise, belediyecilik hizmetinden söz edilince, akıllara sosyal belediyecilik kapsamında yapılan hizmetler gelmeye başlamıştır. Belediyelerin sosyal alanlarda yaptığı hizmetler, belediyecilik hizmeti alanında yer alan toplum içerisinde korunmaya muhtaç kesimlere yönelik olarak yapılan ayni ve nakdi yardımlardır.¹⁰⁸

Sosyal belediyecilik, mahalli idarelere yani belediyelere sosyal konularda düzenleme ve planlama görevi veren, bu doğrultuda yapılan yatırımları sağlık, eğitim, çevre ve konut gibi konuları kapsayacak türde sosyal amaca aktarılan; sosyal dayanışma, kimsesiz ve işsiz olanlara yardım ile sosyal ve kültürel hizmetlerin yapılabilmesi için gereken alt yapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretilmesini öngören; toplumsal gruplar ve bireyler arasında zayıflayan adaleti ve sosyal güvenliği güçlendirmeye dönük olarak yerel sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir.¹⁰⁹

Diğer bir ifade ile sosyal belediyecilik; kamusal harcamaları sağlık, eğitim, kültür gibi faaliyetlere yönlendiren, istihdam sorununun çözümüne yönelik politikalar geliştiren ve uygulayan, muhtaç durumda bulunan insanların korunmasını ve maddi açıdan desteklenmesini sağlayan, yerel düzeyde sağlık ve eğitim olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan bir modeldir.¹¹⁰

¹⁰⁷ İrfan Demir, Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği, Kocaeli Üniversitesi S.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2006, Sf. 58.

¹⁰⁸ Mustafa Şen, Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik, Sosyal Politikalar Dergisi, .sayı:2, 2007, Sf. 38.

¹⁰⁹ Yalçın Akdoğan, Sosyal Belediyecilik, 2006, www.erolkaya.org/tr/Tab.aspx?TabID=541 (15.06.2013)

¹¹⁰ Erol Kaya, Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2003, Sf. 68

Sosyal belediyecilik, bir anlamda sosyal devletin yerel bölgelerdeki temsilcisi veya yereldeki ortağı olan bir anlayışı kapsamaktadır.

Sosyal belediyecilik bağlamında belediyelerin sosyal hizmet alanlarını oluşturan gruplar şu şekilde özetlenebilir:¹¹¹

- Çocuklar için; Kreşler, kimsesiz çocuklar için yuvalar, çocuk kulüpleri açılması, parkların düzenlenmesi, yeterli beslenmeye yönelik katkı sağlanması,
- Gençler: Spor tesisleri, gençlik merkezleri, psikolojik yardım ve danışma merkezi, meslek edinme kursları, kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılıklarının önlenmesi,
- Kadınlar: Kadın koruma ve sığınma evleri, meslek kursları, anne-çocuk sağlığı merkezleri açılması,
- Yaşlılar: Güçsüzler Yurdu, Huzurevi açma, hobi ve iletişim merkezleri, kurum bakımı, sağlık, giyim, gıda ve yakacak yardımı gibi nakdi ve ayni olarak yapılan yardımlar,
- Engelliler: Engellilerin günlük hayatlarını kolaylaştıracak düzenlemeler, korumaya yönelik vakıflar kurulması, bakım ve tedavi hizmetleri, engelliler için temel eğitim okulları, meslek edindirme veya beceri kursları açılması, iletişim ve spor gibi imkanların sağlanması,
- Risk Grupları: Tinerici ve sokak çocukları, istismara ve ihmale uğramış çocuklarında aralarında bulunduğu grup için hukuki ve psikolojik yardım büroları açılması ve sosyalleşmelerinin sağlanması için çeşitli organizasyonlar düzenlenmesi,
- Kriz dönemi hizmetler: Savaş, terör, doğal afet gibi durumlarda, barınma, beslenme, temizlik hizmetleri verilmesi, ilgili kurumlarla görüşülerek harekete geçmelerinin hızlandırılması, vb.

Sosyal belediyecilik kapsamında yapılabilecek hizmetleri ise kısaca şöyle özetleyebiliriz:

¹¹¹ Şerife Pekçüçükşen, Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği, Yerel Yönetimler Kongresi, Bildiriler Kitabı, Çanakkale, 2004, Sf.461

- Yaşlılara huzurevleri tesis etmek,
- Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler açmak,
- Evsiz ve kimsesizlerin, muhtaç durumdaki kadınların ve sokak çocuklarının barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Sağlık merkezleri, gezici sağlık otobüsleri, öntanı merkezlerini hizmete sokmak,
- Spor tesisleri ve kültür merkezleri açmak,
- Kütüphane, sinema ve tiyatroları yaygınlaştırmak,
- Aşevleri ve imarethaneler açmak,
- Meslek edindirme ve beceri kursları açmak,
- Engellilere yönelik eğitim, ulaşım, sosyal ve kültürel hizmetlerden kolayca yararlanabilmeleri için tedbirler almak,
- Park ve bahçeleri yaygınlaştırmak,
- İş kuracak kadın ve gençlere rehberlik etmek ve materyal desteği sağlamak,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fırınları açmak,
- İlaç, gıda, kırtasiye ve kömür yardımında bulunmak.¹¹²

2.2.2. Sosyal Belediyeciliğin Konusu

Sosyal belediyeciliğin temel amacı, sosyal dokunun iyileştirilmesidir. Bu nedenle sosyal belediyeciliğin ana konusunu sosyal dokunun rehabilitasyonu oluşturmaktadır.¹¹³

Sosyal belediyecilikte asıl amaç, yerel sakinleri muhtaçlık durumundan kurtarmak, gruplar ve bireylerde sosyal olarak gözüken değer farkını en aza indirmek, yani sosyal dokunun iyileştirmesini sağlamaktır. Sosyal dokunun rehabilitasyonu;¹¹⁴

- Kişinin şehircilik bilincinin gelişmesine,

¹¹² Yalçın Akdoğan, Sosyal Belediyecilik, Yerel Siyaset, Yıl:1, Sayı:3, Mart 2006, Sf.45

¹¹³ M. Şen, a.g.e. Sf.41

¹¹⁴ M. Şen, a.g.e. Sf. 43

- Kişinin ben algısının şehir algısıyla özdeşleşmesine,
- Kişinin şehre aidiyet duygusunun gelişimine,
- Kişinin şehri sahiplenme duygusunun gelişimi ve kente uyum sağlamasına,
- Kişinin şehirde temsil ve katılım sorunlarının çözülmesine,
- Kişinin sosyal değerler ve sosyal davranışları arasındaki farkın kapatılmasına,
- Kişinin belde idaresinden beklenti ve taleplerinin sağlıklı bir zemine kavuşmasına,
- Kişinin katılımcı, özgür ve çoğulcu bir yapı içerisinde eğitilmesine ve kentin daha çok sivil, daha çok özgür ve katılımcı yapıya kavuşmasına katkı sağlayacaktır.

2.2.3. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri

Sosyal belediyeciliğin, özellikle Avrupa Birliğine uyum sürecinde önemi artmıştır. Sosyal Belediyecilik fonksiyonları dört başlıkta incelenebilir.¹¹⁵

2.2.3.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon

Sosyalleştirmede temel amaç, bireyi yaşadığı toplumla bütünleştirip toplumsal hayata entegre etmektir. Yani bireyin yaşadığı sosyo-kültürel ortama uygun şekilde hareket edip, diğer insanlarla uyum içinde yaşamayı öğrenme sürecidir. Bireylerin, devletin sosyalleştirme ağının dışında kalması birçok soruna sebep olabilmektedir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak belediyeler, yapacakları sosyal, kültürel ve eğitim hizmetleri ile bu çerçevede bir nevi eğitici fonksiyonu görebilirler.

2.2.3.2. Rehberlik Etme, Yönlendirme

Yerelde yaşayan halka, sosyal danışmanlık hizmeti verme, onları belirli gün ve olaylarda yönlendirme, halka yaşadıkları sorunların çözüm yolu

¹¹⁵ Yalçın Akdoğan, Ulusal Soruna Yerel Çözüm: sosyal Belediyecilik, Eminönü Bülteni, Şubat Sayısı, 2002, Sf. 35

konusunda bilgi verme ve benzeri fonksiyonlar belediyelerce yürütülebilmektedir.

2.2.3.3. Yardım ve Gözetme

Mahalli idareler, görev sınırları içerisindeki yardıma muhtaç ve fakir durumdaki vatandaşların bilgilerine, diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ortaklaşa çalışmalar yaparak kolaylıkla sahip olabilmekte, onların Sosyo-ekonomik durumlarını gözetmekte, muhtaçlık sınırının altında olanlara ilaç, gıda, kömür ve kırtasiye gibi yardımlarda bulunabilmektedir.

2.2.3.4. Yatırım

Yerel yönetimler, sorumlu oldukları halkın geçim sıkıntısını gidermeye yönelik olarak kalıcı çözümler bulmamakla birlikte, bu sıkıntıları kolaylaştırıcı bir takım hizmetler sunmaktadırlar. Bu hizmetler; aşevleri, ekmek fabrikaları, tanzim satış mağazaları, sağlık ocakları, sığınma evleri, mahalle kütüphaneleri vb.'dir. Bu hizmetlere yönelik olarak mahalli idarelerin yatırımlara yönelmeleri bir zorunluluk olarak görülmektedir.

2.2.4. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi

Ortaçağda yerel yönetimler, bağımsız şehir yönetimleri (feodalite) şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu şehir yönetimleri, temel kentsel hizmetlerin yanı sıra, günümüzün üniter devletleri tarafından yerine getirilen önemli sosyal politikalarını da üstlenmişlerdir.¹¹⁶

Sanayi Devrimi öncesi dönemdeki yerel yönetimler, yoksulluk yasalarının uygulanmasında etkin bir rol oynamışlardır. 16. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın birçok kentinde yoksullara yardım edilmesi gereği, kamusal bir sorumluluk ve zorunluluk olarak görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde, devletlerin doğrudan sorumluluk alması yerine ilk olarak,

¹¹⁶ Halis Yunus Ersöz, Sosyal Politika- Refah Devleti, Yerel Yönetimler ilişkisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt:55, Sayı:1 İstanbul, 2006, Sf.764

İngiltere’de, yoksullara yardımda bulunma görevi, yasalarla kentlere verilmeye başlanmıştır. Kurumsallaşma yolunda ilk yasa, İngiltere’de uzun süre yürürlükte kalan 1. Elizabeth döneminde çıkarılan 1601 tarihli Yoksulluk Yasasıdır.¹¹⁷ Almanya’da ise 1870 tarihli Yardım Bölgeleri Yasası’nda yoksul yardımlarının yerel otoriteler tarafından yapılmasına karar verildiği bilinmektedir.¹¹⁸

Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan toplumsal sorunlar, yerel yönetimlerin üstesinden gelemeyeceği kadar büyük sorunlar olduğundan, işçi hareketlerinin büyük boyutlara ulaşması neticesinde bazı aydınların da etkisiyle devlet, çalışma hayatı ile ilgili gerekli mevzuatı hazırlayarak işçi-işveren çatışmasında düzenleyici, koruyucu bir rol üstlenmeye başlamıştır. Devletin böyle bir rol üstlenmesiyle, sosyal devletin temelleri atılmaya başlanmıştır.

Sanayi Devriminden II. Dünya Savaşına kadar olan dönemde, yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki işlevleri genelde yoksullara yardım ölçeğinde kalmış, bu dönemden sonra özellikle Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı arasındaki sosyal imkansızlıklar döneminde yerel yönetimler, daha geniş sorumluluklar yüklenmiştir.¹¹⁹

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Keynesyen politikaların uygulanmaya başlaması ile, sosyal devlet olgusu altın çağını yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde, merkezi idareler tarafından ulusal ölçekte planlanan sosyal nitelikli kamusal hizmetlerin sunumunda, yerel yönetimler temel kurumlar haline gelmişlerdir. Örneğin; İngiltere’de Yerel Yönetimler, sosyal devlet fonksiyonlarının yerine getirilmesinde özellikle 1945-1975

¹¹⁷ Songül Sallan Gül, Yeni Sağ Sosyal güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Sayı:40, Ankara, 2000, Sf.55

¹¹⁸ Ferhat Akyüz, Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü, Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, 2008, Sf. 68

¹¹⁹ H.Y. Ersöz, a.g.e Sf. 768

yıllarında önemli görevler üstlenmiştir. Bazı yazarlar, bu dönemde yerel yönetimleri “yerel refah devleti” olarak nitelendirmişlerdir.¹²⁰

20. yüzyılın son çeyreğinden sonra dünya genelinde yaşanan petrol kriziyle, özellikle 1980 sonrasında küreselleşme ile birlikte, neo-liberal politikalar tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Neo-liberal politikalar, serbest piyasa ekonomisini benimsemekte ve devletin sadece asli görevleri ile ilgilenerek, ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmemesi gerektiğini öngörmektedir. Neo-liberal politikalar, devletin asli görevleri dışındaki görevlerini yerel yönetimlere, özel sektöre ya da sivil toplum örgütlerine devretmesi gerektiğini benimsemektedir.

1980’li yıllardan itibaren neo-liberal politikaların benimsenmesiyle birlikte, yerel yönetimler sosyal hizmetleri doğrudan üreten kurumlar iken, 1980’lerle birlikte, sosyal hizmetleri piyasadan satın alan veya bu hizmetlerin sağlanmasında garantör olan, güvence veren kurumlar haline gelmişlerdir.

2.2.5. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik

Türkiye’de sosyal belediyeciliğin tarihçesi, cumhuriyet öncesi ve sonrası dönem olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.2.5.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı İmparatorluğunda tanzimat öncesi dönemde kazalar idari, adli ve beledi yetkilerin hemen hemen tümüne sahip olan ve atama yoluyla iş başına gelen kadılar tarafından temsil edilmekteydi. Kadılar hem hakim, hem mülki amir hem de belediye başkanıydı.¹²¹

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı İmparatorluğu’nda yerel hizmetleri görmekle yükümlü bir birim yoktu. Kadılar, şehre beledi hizmetleri getirmekten çok, hizmetleri yaptırmak ve bunun için yerel halkı örgütlemek,

¹²⁰ H. Y. Ersöz, a.g.e. Sf.770

¹²¹ Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, Mahalli İdareler, 3. Baskı, Ankara, 2005, Sf. 210

esnafın denetimi, cezalandırılması ve narh işleri gibi fonksiyonlara sahipti. Bu dönemde yerel hizmetler, vakıflar, mahalleli ve esnafın avarız sandıkları ya da devletin resmi kuruluşları tarafından yerine getirilmekteydi.¹²² Padişahlar, vezirler ve bireylerin kent ve kasabalardaki vakıf yoluyla yaptıkları hastaneler, çeşmeler, hanlar, köprüler, aşevleri ve imarethaneler dönemin imar ve sosyal hizmetlerini yerine getiriyordu.

Tanzimat Fermanının ilanında sonra vakıfların, sosyal yardım işlevleri azalmış ve bu işlevler merkezi hükümete yüklenmeye başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda, bugünkü anlamda bir yerel yönetim birimi olarak belediyelerin kuruluşu da tanzimat dönemine rastlamaktadır. 16 Ağustos 1854 tarihli resmi tebliğ ile Fransızların komün idaresi model alınmak suretiyle, ilk belediye kuruluşu olan İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. Bu Yönetimin Başında, padişah tarafından atanan Şehremini adı verilen bir belediye başkanı bulunuyordu. Ayrıca yine atama ile 12 üyeden oluşan bir Şehir Meclisi vardı. Bu meclisin başkanı, şehremini idi. Şehremini'nin iki yardımcısı şehir meclisinin doğal üyesiydi. Meclis üyelerinin üçte ikisinin her yıl yeniden değişik çevreleri temsil edecek biçimde atanması öngörülmüştü. İstanbul Şehremaneti'ne aşağıdaki görevler verilmişti:¹²³

- Zorunlu ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla bulunmasını sağlamak ve gözetmek,
- Narh tespiti ve denetimi,
- Yol, kaldırım ve denetimi,
- Şehrin temizlik işlerinin yürütülmesi,
- Çarşı, pazar ve esnaf, fiyat, kalite ve ölçü denetimi,
- Devlete ait vergi ve resimleri toplayıp Maliye'ye teslim etmek.

İstanbul Şehremaneti'nin başarısız olması üzerine, 1855'te Padişahın yazılı izni ile İntizamı Şehir Komisyonu kurulmuştur. Komisyonun görevi,

¹²² Sadık Tümerkan, Türkiye'de Belediyeler (Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum), İçişleri Bakanlığı Yayınları, Seri III, Sayı 3, İstanbul, 1943, Sf. 6.

¹²³ <http://yillik.eogrenme.anadolu.edu.tr/Ders.aspx?dersKodu=4188> (15.06.2013)

kurulacak belediye yönetimi hakkında önerilerde bulunmak ve bir kuruluş tasarısı hazırlamaktı. Komisyon bir tüzük hazırlayarak, padişahın onayına sunmuş ve padişah tarafından onaylanan tüzükte, İstanbul'un 14 daireye ayrılması ve her birinde ayrı bir belediye kurulması öngörülmüştü. Ancak bu idarelerin, hepsinin bir anda kurulması mümkün olmadığından, başlangıçta örnek olarak bir tanesinin kurulmasına karar verilmiştir. Bu da, genellikle azınlıkların yaşadığı, Beyoğlu ve Galata olarak düşünülmüştür.¹²⁴

1868 yılında çıkarılan Nizamname (kanun) ile belediye örgütlerinin bütün İstanbul'a yayılması, hatta İstanbul dışında taşra belediye teşkilatı kurulması öngörülmüyordu. Bu amaçla, İstanbul Şehremaneti örgütünün yeniden kurulması ve kentin 14 belediye dairesine ayrılması kararlaştırılmıştır. Vilayet, Sancak ve kaza merkezlerinde de birer belediye örgütü kurulacaktır.¹²⁵

1877 yılında İstanbul için çıkarılan Dersaadet Belediye Kanunu, eski belediye kuruluşlarını aynen korumuş, ancak İstanbul'daki 14 belediye dairesini 20'ye çıkarmıştır. 1912 yılında çıkarılan Dersaadet Belediyesi Hakkında Geçici Kanun ile, İstanbul'daki belediye daireleri kaldırılarak, yerine 9 adet belediye şubeleri kurulmuştur. Ayrıca Şehremaneti Meclisi yerine de bir encümen kurulması öngörülmüştür.¹²⁶

Osmanlı Devleti idareleri, toplum için gerekli olduğu halde, sosyal yardım ve hizmet alanındaki isteklere cevap verememişlerdir. Önceleri sosyal yardım ve hizmetleri yerine getiren vakıfların yerini, modernleşen toplumun şartlarına göre doldurmak mümkün olmamıştır ve Osmanlı yöneticileri ile halkın ileri gelenleri, bu konuda tutarlı planlar üretememişlerdir. Bulunmuş ve kimsesiz çocukların himayesi bile Babıali'ye yüklenen bir görev haline gelmiş ve bu dönemde yetimhane ve bakımevi gibi tesisler kurulamamıştır.¹²⁷

¹²⁴ <http://yillik.eogrenme.anadolu.edu.tr/Ders.aspx?dersKodu=4188> (15.06.2013)

¹²⁵ <http://yillik.eogrenme.anadolu.edu.tr/Ders.aspx?dersKodu=4188>

¹²⁶ <http://yillik.eogrenme.anadolu.edu.tr/Ders.aspx?dersKodu=4188>

¹²⁷ İlber Ortaylı, Tanzimat Devrinde Osmanlı İdareleri (1840-1880), TTK, Ankara, 2000, Sf. 216-218

2.2.5.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat dönemiyle birlikte başlayıp I. Meşrutiyet ile tüzel bir kişiliğe bürünmesine rağmen, Cumhuriyet dönemine sınırlı bir yerel yönetim ve temsil anlayışı aktarılmıştır.¹²⁸

Cumhuriyet döneminde, köy ve belde halkının "mahalli mahiyette müşterek ve medeni" ihtiyaçlarını karşılamakla görevli, köy ve belediye idareleri, 1924 Anayasasında düzenlenmiştir. 1924 yılında Köy Kanunu, 1930 yılında ise, 2005 yılına kadar yürürlükte kalacak olan 1580 sayılı belediye Kanunu çıkarılmıştır.¹²⁹

1930 tarihli Belediye Kanunu ile belediyelere sosyal belediyecilik konusunda pek çok sorumluluk ve görevler yüklenmiş, ikinci dünya savaşı sonuna kadar bu görevlere yenileri eklenmiştir. Fakat bu sorumluluklar, belediyelerin talepleri üzerine değil, devletin bu görevleri onlara yüklemesi sonucu oluşmuştur.¹³⁰

1580 sayılı Belediye Kanunu'nda, belediyelerin görevleri arasında; dilenciler, yetimler, fakirler, öksüzler, kimsesiz çocuklar, kazaya ve afete uğrayanlar, fakir hastalar, yersiz yurtsuz olanlar, kimsesiz kadınlar, muhtaç ve özürülere yönelik çok sayıda sosyal politika görevi 15. maddenin 81. fıkrasında sayılmıştır. Ancak yasanın 17'inci maddesinde 59-73'üncü fıkralarında sayılan görevlerin, belediyeler için ihtiyari görevler oldukları bildirilmiştir. Bu kapsamda, çoğu sosyal politika görevlerinin belediyeler için ihtiyari (zorunlu olmayan) görev kapsamına girdiği görülmektedir.¹³¹

Cumhuriyet Halk Partisinin 1973 yerel seçimlerinde, büyükşehir belediyelerindeki başkanlık ve meclis üyesi seçimlerinde büyük başarılar elde

¹²⁸ Oya Çiftçi, Yerel Yönetimlerde Temsil - Belediye Örneği, Ankara, 1989, Sf.60.

¹²⁹ Selahattin Yıldırım, Yerel Yönetim ve Demokrasi, Türk Belediyeciliğinde 60 yıl Uluslararası Sempozyumu, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara, Kasım 1990, Sf. 132

¹³⁰ Cihan Selek öz, Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büy, Şeh. Beld. Örnekleri), Sakarya Üniversitesi S.B.E. Doktora Tezi, Sakarya, 2010, Sf.39

¹³¹ C. Selek Öz, a.g.e. Sf. 40-41

etmesi, Türkiye’de “demokratik sol belediyecilik” yaklaşımını meydana getirmiştir.

Bu belediyecilik anlayışı; emekçilere, ezilen kesimlere ve bu kişilerin yaşadığı gecekondulara eğilmek amacını gütmektedir.¹³² Bu amaç doğrultusunda, sosyal projeler üretilip uygulanmaya başlanmıştır. Fakat, yerel yönetimlerin yaşadığı maddi kaynaklıktan dolayı merkezi yönetime eleştiriler yöneltilmiş ve bu iki yönetim birimi arasındaki tartışmalar bu süreci politize etmiştir.

Bu dönemde CHP’li belediyeler, uygulamalarında tam olarak başarılı olamamaları da, uygulamaların olgunlaştırdığı bir, “toplumcu belediyecilik” anlayışının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuşlardır.

12 Eylül Darbesi sonrası, belediyeler alanında da bir dizi düzenlemeler yapılmıştır. Belediyelerin ve il özel idarelerinin seçimle iş başına gelmiş üyelerinin, üyeliklerine son verilip, atama ile görevlendirmeler yapılmıştır. 1984 yılından itibaren çıkarılan kanunlar ile, Türkiye’de "normal belediye sisteminin" yanında, "Büyükşehir Belediyeleri ve İlçe Belediyeleri" sisteminin yer alması kararlaştırılmıştır.¹³³

1980’den itibaren tüm dünyada etkili olduğu gibi, Türkiye’de de neo-liberal politikalar etkili olmuş ve belediyelerde bu politikalardan nasibini almıştır.

1990’lı yıllarda Refah Partili Belediyelerin sosyal belediyecilik söylemini tekrar ele aldıkları, sosyal yardım ve hizmetlere öncelik veren uygulamalarla halkın desteğini kazandıkları görülmektedir. Bu dönemde de neo-liberal anlayışa uygun bir şekilde, hizmetlerin özel sektörden satın alınması uygulaması devam etmiştir.

¹³² Özer Bostanoğlu, Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, 1990, Sf.85

¹³³ Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, Mahalli İdareler, Ankara, 2005, Sf.212

1990'lı yıllardan itibaren tartışılan Türk Kamu Yönetim Reformu, 2005 yılında 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye kanunu yerine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun, 2004 yılında 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun'un yerine 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun ve yine 2005 yılında 1913 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu'nun yerine 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun çıkarılması ile sonuçlanmıştır. Bu kanunlarla, yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki görev, yetki ve sorumluluk alanları genişletilmiş, sosyal nitelikli hizmetleri piyasadan nasıl satın alabilecekleri açıkça düzenlenmiştir.¹³⁴

2.2.6. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Faaliyetlerinin Hukuki Çerçevesi

Türkiye'de uygulanan sosyal belediyecilik faaliyetlerinin hukuki çerçevesini çizebilmek için, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununu incelemek gerekmektedir.

2.2.6.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Sosyal Belediyecilik

Bu kanun, beldede yaşayan halkın ortak ve yerel gereksinimlerinin sorumlusu olarak belediyeleri görmekte ve bu duruma göre belediyeleri yetkilendirmektedir. Bu kanunun 3'üncü maddesinde belediyenin tanımı: "belde sakinlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder." şeklindedir. Yine aynı kanunun 14'üncü maddesi, belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın yerde ve en uygun yöntemlerle sunulmasına hükmetmiştir.

5393 sayılı belediye kanunu, sosyal ve kültürel faaliyetler açısından önem taşıyan kavramları da yerel yönetim uygulaması içine sokmuştur. 5393 sayılı kanunun içinde, sosyal belediyeciliğin alt yapısını inşa edebilecek birçok madde yer almaktadır. Örneğin bu kanunun 40/f maddesinde, halkın huzur, sağlık, esenlik ve mutluluğu için gerekli olan önlemleri almak, belediye

¹³⁴ C. Selek Öz, a.g.e. Sf. 44

başkanının görevleri arasında yer almaktadır. Yine madde 40/g ile belediye başkanının muhtaç ve yoksullar için ayrılan ödeneği kullanmak gibi sosyal politikalarla ilgili görevleride sayılmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilen, belediyelerin sosyal politika ve sosyal hizmetlerle ilgili görevlerini maddeler halinde sıralayacak olursak;

- Belediyeler, dar gelirlili kişiler ile afete uğrayanlara arsa tahsisi yapabilir,
- Belediyeler, kimsesiz, muhtaç, yoksul ve özürlü insanlara verilecek sosyal yardım ve hizmetler konusunda bütçeye ödenek koyabilir ve harcama yapabilirler,
- Belediyeler, hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulamak durumundadır,
- Hemşeriler, belediyenin yaptığı yardımlardan faydalanma hakkına sahiptir. Ancak belediye, yardımlarını insan onuruna yakışacak bir şekilde yapmak zorundadır,
- Belediyeler, sosyal hizmet, sosyal yardım, meslek ve beceri kazandırmaya yönelik faaliyetleri yapmak veya yaptırmakla görevlidirler,
- Nüfusu 50.000' i geçen belediyelerle Büyükşehir belediyeleri, kadınlar ve çocuklar için korunma evleri açarlar,
- İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; sağlık, eğitim, sosyal hizmeti geliştirecek projelere, İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amaç dışında kullanılmamak şartıyla arsa tahsis edebilirler,
- Belediyeler, sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir,
- Belediyeler, gıda bankacılığı yapabilirler,
- Sağlık, eğitim, çevre, sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürlülere, yoksul ve düşkünlere

yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılım sağlamak, hizmetlerde; etkinlik, tasarruf ve verimliliği arttırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamakla yükümlüdürler.

Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesine yönelik öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetlerin acilliği dikkate alınarak belirlenmektedir.

Belediyelerin sosyal belediyecilik anlamında yapmak zorunda olduğu hususlar, sadece 5393 sayılı kanunda belirtilen maddelerle sınırlı değildir. Aynı zamanda genel olarak; Anayasa, uluslararası sözleşmeler, KHK'ler, yönetmelikler, özel olarak da; Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun (4190), Belediye Gelirleri Kanunu (2464), Belediye Opera ve Tiyatroları Sanatkar, Mütehassıs, Hizmetli ve Stajyerlerine Verilecek Ücretler Hakkında Kanun (37), Çevre Kanunu (2872), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2863), Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu (3257), Büyükşehir Belediyeleri Kanunu (5216) gibi kanunlar ile Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay kararları ile Belediye mevzuatı hakkında tüzük ve yönetmelikler, belediyeleri bağlayan temel unsurlardır.¹³⁵

2.2.6.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda Sosyal Belediyecilik

5216 sayılı kanunda büyükşehir belediyeleri, en az üç ilçe ya da ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, kanunlarla verilen görev ve sorumluluklarını yerine getiren, yetkilerini kullanan, idari ve mali özerkliğe sahip olup, karar organları

¹³⁵ Abdurrahim Beki, Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Ümraniye Belediyesi Örneği, İstanbul, 2009, Sf. 46.

seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, kamu tüzel kişiliği olarak tanımlanmaktadır (madde 3/a).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda sosyal belediyecilik hizmetlerine yönelik hükümler 7(v), 18 (m) ve 24(j) maddelerinde yer almaktadır. Bu maddelerle, büyükşehir belediyelerine ve başkanlarına bir takım görevler yüklenmektedir. Bu görevlerin başlıcaları; sosyal ve kültürel tesis ve merkezler oluşturmak, muhtaç, yoksul, dar gelirli, kimsesiz ve özörlöölere yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetler için ödenekleri düzenlemek, özörlöölere toplum içi ve günlük yaşamlarını kolaylaştırmak için gerekli çalışmaları yapmak, yoksul ve muhtaç durumda olanlar için belirlenen ödenekleri kullanmaktır.¹³⁶

2.2.7. Türkiye'de Sosyal Belediyecilikle İlgili Uygulamalar

Sosyal belediyecilik ile ilgili uygulamalar, Türkiye'de sekiz başlık altında değerlendirilebilir. Bunlar; kadınlara, çocuklara, gençlere, işsizlere, yoksul kesime, yaşlılara, özörlöölere ve afet zedelere yönelik olan uygulamalardır.

2.2.7.1. Kadınlara Yönelik

Şuanda ölkemizde yürürlükte olan 1982 Anayasasının 41'inci maddesi, sosyal devletin bir gereği olarak kadın ve ailenin korunmasını öngörmüştür.

Büyükşehir belediyelerinde Kadın ve Aile Şube müdürlükleri, kadın ve ailenin korunması hizmetlerini yürütmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'inci maddesinin (v) bendinde, büyükşehir belediyelerinin kadınlara yönelik sosyal nitelikli hizmet görevleri şu şekilde sayılmıştır; "... kadınlara, çocuklara, gençlere, işsizlere vb. toplumun zayıf kesimlerine yönelik tüm kültürel ve sosyal faaliyetleri yürütmek, kültürel

¹³⁶ Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, Mahalli İdareler, 6. Baskı, Ankara, 2010, Sf. 291-292

merkezler açmak ve bu hizmetleri yaparken sivil toplum kuruluşlarının ve bilimsel kurumların görüşünü alarak iş birliği yapmak."

Kadınların toplum nezdinde ki yerini güçlendirmek için belediyeler, çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Zeytinburnu Belediyesinin AKDEM (Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi), bu konuda örnek olarak gösterilebilir. AKDEM' in Kadın ve Aile Sağlığı Birimi ile 15 yaş ve üzeri tüm kadınlar, söz konusu birimin kadınlara yönelik vermiş olduğu sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanabilmekte, sosyal güvencesi olmayan hastaların ileri tetkik ve tedavi ücretleri de bu birim tarafından karşılanmaktadır. Yine İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, Kadın Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. Kadın Koordinasyon Merkezi, kadın ve ailelerin şehir yaşantısında karşılaştıkları ekonomik, sosyal, kültürel ve uyum sorunlarına çözüm bulmak amacıyla projeler üretilip hayata geçirmektedir. Kadınların ihtiyaç duydukları çeşitli alanlarda kurs ve eğitim seminerleri düzenlemektedir. Eğitimlerini maddi imkansızlıklar yüzünden sürdüremeyecek durumda olan genç kadınlara ve çocuklara, eğitimden kopmamalarını sağlayıcı yardımlarda bulunmaktadır. Yine İSMEK (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları) adı altında yürütülen faaliyetlerden ağırlıklı olarak kadınların faydalandığı bilinmektedir.

2.2.7.2. Çocuklara Yönelik

5393 sayılı Belediye Kanununda belediyenin görevlerinin sayıldığı 14'üncü maddesinin (b) bendi, belediyelerin okul öncesi eğitim kurumları açabileceğini, devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabileceğini ya da yaptırabileceğini, her türlü araç-gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabileceğini belirtmiştir.

Belediyeler, çocuklara yönelik olarak kreş, çocuk yuvası, çocuk kulüpleri, kimsesiz çocuklar için yuvalar, parklar, çocuk bahçeleri, oyun alanları, trafik ve eğitim alanları gibi hizmetler vermektedir. Ayrıca

belediyeler, başarılı öğrencileri yaz okulları ve kırtasiye hediyeleri ile ödüllendirebilmektedir.

Belediyelerin çocuklara yönelik bir başka hizmeti de çocuk meclisleridir. Çocuklar, katılımı, tartışmayı, kentine sahip çıkmayı ve çevresel sorunlara ilgi duymayı bu meclislerde öğrenmektedirler.¹³⁷

2.2.7.3. Gençlere Yönelik

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin (a) bendi belediyeleri gençlik ve spor hizmetlerini yapmakla görevlendirmiştir.

Belediyeler sosyal belediyecilik bağlamında gençlere dönük olarak, kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığının önlenmesine yönelik hizmetler, iş edindirme ve meslek kursları, eğitim yardımları yapmak ve çeşitli sosyal ve kültürel hizmetleri (spor, müzik, tiyatro, diksiyon, psikolojik destek, iyileştirme, danışmanlık vb.) gerçekleştirmektedir. Sosyal belediyeciliğin gereği olarak bu faaliyetler, gençlerin kentle ve toplumla bütünleşmesi açısından önem arz etmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İstanbul Gençlik Rehabilitasyon ve Meslek Edindirme Merkezi (İSMEM), 15-25 yaş arası ve risk altındaki gençleri iş sahibi yapmayı ve topluma kazandırmayı amaçlamakta ve bu açıdan önem taşıyan bir girişim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belediyeler ayrıca, gençlerin kent sorunlarıyla yakından ilgilenebilmeleri için gençlik merkezleri ve gençlik konseyleri oluşturmaktadırlar.

¹³⁷ Uğur Yıldırım, İsmail Göktürk, Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı, 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Ekim 2008, Sf. 250.

2.2.7.4. İşsizlere Yönelik

Belediyelerin meslek edindirme ve el becerileri kursları, özellikle büyükşehir belediyelerinde yaygın olarak düzenlenmektedir. Ankara'da BEL-MEK ve teknik eğitim veren BEL-TEK, İstanbul'da İSMEK, Bursa'da BUSMEK, İzmir'de İZMEB, Kayseri'de KAYMEK, Antakya'da ASMEK, Kocaeli'nde KO-MEK, Gaziantep'te GAMEK bu kurslara örnek olarak verilebilir. Bu kurslar istihdama yönelik mesleki eğitim verdikleri gibi, sosyalleşme ve uyum gibi fonksiyonlar da üstlenmekte, ayrıca el beceri sanatlarının gelişmesine de katkıda bulunmaktadır.¹³⁸

Belediyelerin işsizlere yönelik faaliyetlerinin çoğu, meslek ve beceri edindirme kurslarından oluşmaktadır. Belediyeler, belde içerisinde yaşayan işsiz insanlara meslek edindirme kursları düzenleyerek bu kişilerin iş bulmalarına yardımcı olmakta ve ülke istihdamına katkıda bulunmaktadır.¹³⁹

2.2.7.5. Yoksul Kesime Yönelik

Türkiye'de belediyelerin yerelde yaşayan kimsesiz ve yoksullara sunmuş olduğu en büyük hizmetlerin başında, aşevi hizmeti gelmektedir. Aynı zamanda muhtaç ve yoksullara ekmek, gıda, temizlik maddesi ve yakacak gibi sosyal yardımlar yapmakta, toplu sünnet ve nikah törenleri düzenlemektedir.¹⁴⁰ Ayrıca sağlık taraması hizmeti de vermektedirler.

Belediyeler 4190 sayılı yasa gereği, vatani görevini yapmakta olan ve maddi durumu kötü ve muhtaç durumda bulunan askerlerin ailelerine, destek ve sosyal yardım yapmakla da yükümlü bulunmaktadır.

2.2.7.6. Yaşlılara Yönelik

Belediyeler yaşlılara erişilebilirliğin sağlanması, bakım, sağlık, barınma dolaylı gelir desteği gibi hizmetler verebilmektedir. Belediyeler yaşlıların

¹³⁸ C. Selek Öz, a.g.e. Sf. 54

¹³⁹ C. Selek ÖZ a.g.e. Sf.54

¹⁴⁰ U. Yıldırım-İ.Göktürk, a.g.e. Sf. 251

barınması için, huzurevi, yaşlılar yurdu, yaşlı bakım tesisleri tesis edebilir. Ayrıca belediyeler, 65 yaş üstü olan ve maddi durumu olmayan yaşlılar için serbest veya indirimli ulaşım kartları hizmeti vermekte ve muhtaç durumdaki yaşlılara aynı ve nakdi yardımlarda bulunabilmektedir.¹⁴¹

Ayrıca, İstanbul, Kocaeli, İzmir ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri bakıma muhtaç yaşlılara evde bakım hizmeti de vermektedir. Bunlar kapsamında, hemşirelik, bakım, doktor muayenesi, fizik tedavi gibi sağlık yardımlarının yanı sıra kişisel bakım, temizlik, ev içi tamir ve tadilat gibi sosyal bakım hizmetleri de verilmektedir.

2.2.7.7. Özürlülere Yönelik

16.08.2006 tarihinde yürürlüğe giren, Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği ile büyükşehir belediyelerinin özürlü hizmet birimleri kurmalarının esasları düzenlenmiştir. Bu birimlerle özürlülere yönelik katılımcı demokrasi, ulaşım, istihdam, aile, eğitim, sağlık, bakım, bilgilendirme, çevre düzenlemesi, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler gibi alanlarda büyükşehir belediyelerine önemli görevler verilmiştir.

Belediye kanununun 76'ncı maddesinde düzenlenen kent konseyleri ile, özürülüler tarafından oluşturulan dernek ve vakıfların da katılabileceği bir oluşum oluşturulmuştur.

2.2.7.8. Afetzedelere Yönelik

5393 sayılı Belediye Kanununun 53. maddesinde (Acil Durum Planlaması), belediyelerin; yangın sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak, varsa il ölçeğindeki diğer acil durum planlarıyla da koordinasyon sağlayarak ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek örgütleriyle, üniversitelerin ve diğer mahalli idarelerin görüşleri alınarak,

¹⁴¹ U. Yıldırım-İ. Göktürk, a.g.e Sf. 251.

gerekli afet ve acil durum planlarının yapılacağını, ekip ve donanım hazırlayacağını, planlar doğrultusunda ilgili kurumlarla işbirliği yaparak halkın eğitimi için gerekli önlemleri alacağını, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabileceği hükmüne yer verilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7. maddesinde büyükşehir belediyelerine, il düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği, itfaiye ve acil yardım hizmetleri, patlayıcı ve yanıcı madde üreten yerlerin tespit ve denetim görevleri verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİNİN SUNDUĞU SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI

3.1. Zeytinburnu Belediyesi

Zeytinburnu Belediyesinin; tarihçesi, coğrafi konumu, nüfus yapısı, belediyenin vizyonu ve misyonu vb. hakkındaki bilgiler alt başlıklarda açıklanacaktır.

3.1.1. İlçenin Tarihçesi

İstanbul'un Türklerin eline geçmesini izleyen yıllarda, Rumlar arasında yaşanan anlaşmazlıklar sonucu "Kudüslü Papazlar" adında bilenen topluluk, şimdiki adıyla Zeytinburnu diye tanınan alana yerleşmişlerdir.

16-17 ve 18. yüzyıllar, ilçenin tarihinin olduğu dönemlerdir. O çağlarda bu bölgeler, İstanbul'da bulunan dergâh zümrelerinin ilgi gösterdiği yerlerdir. Bu ilçe daha sonraları 19. Yüzyılda, Mevlevilerin faaliyet alanını oluşturmuştur.

20. yüzyılın başlarında Kazlıçeşme, Maltepe ve Merkezefendi dışındaki yerler boş denilebilecek kadar تنها bir haldeydi. 1940'lardan itibaren İlçenin Sanayi bölgesi seçilmesi ve toprakların ucuz fiyatlarla birlikte yerleşime açılmasıyla birlikte Zeytinburnu, sanayi tesisleri, yoksul insanlar ve yoksul insanların bir gecede yapmış oldukları gecekondularla, hızla dolmaya başlamıştır. Aynı zamanda, Balkanlardan gelen göçmenlerde İlçenin nüfusunun hızla artmasına katkıda bulunmuştur.

Zeytinburnu nüfusunun hızla artmasıyla birlikte (1955: 17.585 - 1960: 88.341), toplumsal, ekonomik, kültürel, sosyal sorunların çoğalması, bölgede idari düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. Bu mecburiyet, 30.07.1953 tarihinde İlçenin doğu bölgesini Zeytinburnu Bucağı olarak Fatihe bağlamış; batısı ise

Bakırköy'e bağlı kalmaya devam etmiştir. Nüfusun zaman içerisinde aşırı derecede artması sonucu, 01.09.1957 tarihinde yapılan bir yasal düzenleme ile Zeytinburnu İstanbul ilinin 14. ilçesi olmuştur.

Zeytinburnu, İstanbul Belediyesi'nin Şube Müdürlüğü olarak belediyeçilik hizmetini ve faaliyetlerini yürütmekteydi. 09.07.1984 tarih ve 18453 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3030 Sayılı Kanun ile İlçe Belediyesi statüsüne kavuşmuştur.

3.1.2. Coğrafi Konumu

Zeytinburnu, Çatalca Yarımadasının Marmara Denizine bakan yamaçlarının, bu denizle birleştiği yerde olup, tarihi yarımada ile surlarla ayrılmıştır.

İstanbul'un Avrupa Yakasında bulunan Zeytinburnu'nun güneyinde Marmara Denizi, doğusunda Fatih, batı yönünde ise Bakırköy, Güngören ile Esenler bulunmakta, kuzey kısmı ise Eyüp ve Bayrampaşa ilçeleriyle çevrilidir. İlçenin uzunluğu; güneyden kuzeye 5,5 kilometre, doğu-batı yönündeki eni ise yaklaşık 3 km 'yi bulmaktadır.

3.1.3. Nüfus Yapısı

Zeytinburnu, nüfusu hızlı artan ilçelerden biridir. 1960 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımında nüfusu; 88.341 olarak tespit edilmiştir. 1960-2000 yılları arasında geçen sürede nüfusu 250 binlere yaklaşarak ortalama üç katlık bir artış göstermiştir. 1990-2000 yılları arasındaki dönemde Zeytinburnu ilçesindeki nüfus artış hızı; %49,5'tir. Aynı yıllarda İstanbul'un nüfus artış oranı; %37,1'dir. Zeytinburnu İstanbul'un en yoğun nüfuslu sekizinci ilçesi konumundadır.¹⁴²

¹⁴² www.zeytinburnu.com.tr/sayfa/7/zeytinburnu-hakkinda/nufus-ve-profilini.aspx

Tablo 1: İlçenin Nüfus Bilgileri

YIL	NÜFUS	ARTIŞ	ARTIŞ ORANI
2000	247.669	81.990	%49,5
2007	288.743	41.074	%16,6
2008	288.058	-665	%-0,2
2009	290.147	2.0889	%0,7
2010	292.430	2.283	%0,8
2011	293.228	798	%0,2
2012	292.407	-827	%-0,2

Kaynak: Zeytinburnu Belediyesi 2012 yılı Faaliyet Raporu

2011 TÜİK verilerine göre Zeytinburnu'nun nüfusu 293.228'dir. 2012 yılında ise 292.407'ye inmiştir. Bu nüfusun 147.380'ini erkekler, 145.027'sini de kadınlar oluşturmaktadır.

Zeytinburnu demografik yapısı itibariyle Doğu Türkistan, Balkanlar ve Anadolu'nun 81 ilinden göç ederek gelen insanların yaşadığı bir ilçe niteliğindedir. Zeytinburnu, Maltepe sanayi bölgesindeki 20.000 işyerine ilave olarak, deri giyim sektörü ve tekstil sektörüyle işgal eden 25.000 işyeriyle ülke ekonomisinin önemli merkezlerindedir.

İlçede eğitim oranı, düşük seviyededir. 2012 verileriyle Zeytinburnu'nun eğitim durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Zeytinburnu'nun Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU DAĞILIMI	% (YÜZDE)
OKUMA YAZMA BİLMİYOR	1,4
OKUR- YAZAR	2,9
İLKOKUL MEZUNU	36,6
İLKÖĞRETİM-ORTAOKUL MEZUNU	20,6
LİSE MEZUNU	28,8
ÜNİVERSİTE MEZUNU	9,3
YÜKSEK LİSANS MEZUNU	0,5
TOPLAM	100,00

Kaynak: 2012 yılı Faaliyet Raporu

3.1.4. Zeytinburnu Belediyesinin Misyonu

Anayasanın 127/1 Maddesi gereği, kamu tüzel kişiliği bulunan belediyelerin amacı, ekonomik kazanç ve kar sağlamak olamayacaktır. Dolayısıyla belediyelerin amacı, kamu yararını gerçekleştirmeye yönelik olacaktır.¹⁴³

Bu bağlamda Zeytinburnu Belediyesi'nin misyonu; Zeytinburnu'nun ve Zeytinburnu'nda yaşayanların, İstanbul'un tarihi, coğrafi ve toplumsal yapısına uygun olarak gelişmesini ve ilerlemesini sağlamaktır.

3.1.5. Zeytinburnu Belediyesinin Vizyonu

Zeytinburnu Belediyesinin stratejik planında, Belediyenin vizyonu şu şekilde ifade edilmiştir: Tarihi, kültürel dokusu ve ekonomisiyle uyumlu, yaşayanların kentsel anlamda temel ihtiyaçlarının karşılandığı, her dem İstanbul'da yaşandığı hissedilen, güvenli, aidiyet hissi oluşmuş, hemşericilik bilinci ve bağlılığı paylaşılan, model bir ilçe ve markalaşmış bir belediyeçilik

¹⁴³ M. Aydın, a.g.e. Sf. 168.

anlayışının var olduğu, hizmet üretim gücü ve hizmet kalitesi yüksek, sürekli gelişim içinde olan bir Zeytinburnu'na kavuşmaktır.¹⁴⁴

3.2. Zeytinburnu Belediyesinin Sunduğu Sosyal Belediyecilik Hizmetleri

Zeytinburnu Belediyesinin sunmuş olduğu sosyal belediyecilik hizmetleri; sosyal yardımlar, sosyal hizmetler, denetim faaliyetleri, AKDEM, ZEYKOM olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

3.2.1. Sosyal Yardımlar

Belediye tarafından, nakdi ve aynı olmak üzere iki çeşit sosyal yardım hizmeti verilmektedir.

3.2.1.1. Nakdi Yardımlar

a- Asker Aile Yardımı: 4109 sayılı yasa çerçevesinde, Zeytinburnu'nda ikamet edenlerden askerlik görevini yapan vatandaşların, muhtaç olduğu belgelenen yakınlarına, asker ailesi yardımı yapılmaktadır.

Yardıma muhtaç olan asker ailelerinin başvuruları alınıp, yapılan araştırma neticesi ve encümen kararıyla 2012 yılında toplam 124 aileye 307.945,00 TL asker maaşı bağlanmıştır.

b- Mağdur Aile Yardımı: Çeşitli nedenlerle mağdur ve muhtaç duruma düşmüş ve Zeytinburnu Belediyesi'ne müracaat eden vatandaşların kayıtları alınıp, sosyal durum tespiti yapıldıktan sonra komisyon kararıyla, evi yanan ve mağdur durumda bulunan 18 aileye 2012 yılı içerisinde 48.400,00 TL Zeytinburnu Belediyesi tarafından nakdi yardım yapılmıştır.

¹⁴⁴ Zeytinburnu Belediyesi Stratejik Planı,
www.zeytinburnu.bel.tr/varliklar/Turkce/download/pdf/zeytinburnu_stratejik_kitabi.pdf

3.2.1.2. Ayni Yardımlar

a- Erzak Yardımı: Zeytinburnu'nda ikamet edip, yapılan araştırma neticesinde muhtaç olduğu anlaşılan ve evlerinde yemek yapabilecek durumda olmayan muhtaç ailelere, ihtiyaç durumlarına göre aylık düzenli olarak erzak yardımı yapılmaktadır. 2012 yılında mahallelere göre yapılan erzak yardımı:

Tablo 3: 2012 Yılında Mahallere Göre Yapılan Erzak Yardımı

MAHALLE	ERZAK ADEDİ
Beştelsiz	331 Adet
Çırpıcı	324 Adet
Gökalp	321 Adet
Kazlıçeşme	10 Adet
Merkezefendi	180 Adet
Nuripaşa	379 Adet
Seyitnizam	303 Adet
Sümer	398 Adet
Telsiz	572 Adet
Veliefendi	449 Adet
Yenidoğan	161 Adet
Yeşiltepe	433 Adet

Kaynak: Zeytinburnu Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu

b- Hasta Bezi Yardımı: ilçede ikamet edip, Belediye'ye müracaat eden 146 engelli ve yatalak hasta olan vatandaşlara, 2012 yılı içerisinde her ay düzenli olarak 64.126 adet hasta bezi yardımı yapılmıştır.

c- Eşya ve Giyim Yardımı: İlçede ikamet eden ihtiyaç sahibi vatandaşlara, eşya ve giyim yardımı yapılabilmektedir.

d- Tıbbi Destek Malzemeleri: ilçede ikamet ederek, 2012 yılı içerisinde belediyeye müracaat eden, 20 engelli ve mağdur vatandaşa başvuruları neticesinde ihtiyaçlarına göre gereken tıbbi ve medikal yardımlar yapılmıştır.

3.2.2. Sosyal Hizmetler

Zeytinburnu Belediyesinin sunmuş olduğu sosyal yardım hizmetleri; aşevi, eğitim ve öğretime destek, spora ve sağlığa yönelik hizmetler ile bilgi evleridir.

3.2.2.1. Aşevi Hizmetleri

Zeytinburnu'nda modern standartlarda yemek üretebilmek için inşa edilmiş aşevinde, sadece yoksulun değil, herkesin rahat bir şekilde yemek yiyebileceği kalite ve ortamda aşevi hizmeti verilmektedir. Aşevi, olağan üstü durumlarda 300.000 kişiye yemek hizmeti verebilecek kapasitededir. Aşevi tarafından verilen hizmetler:

1- Eve Sıcak Yemek Hizmetleri: Zeytinburnu'nda ikamet etmiş olup; evinde yemek pişirmesine olanak sağlayacak mutfak veya benzeri ortamı bulunmayan, kuru gıdayı pişiremeyecek kadar yaşlı ve güçsüz olan, fiziksel ya da zihinsel engeli bulunan 136 ailenin evlerine, Zeytinburnu Belediyesi'nin aşevi tarafından 2012 yılı içerisinde haftanın 7 günü düzenli bir şekilde dört farklı sıcak yemek yardımı verilmiştir.

2- Yerinde Yemek Hizmeti: Bu hizmet ile belediyenin aşevi binasında yoksulluk ve mağduriyet ayrımı yapılmaksızın, gelen herkese haftanın 7 günü boyunca 10:00- 15:00 saatleri arasında çorba servisi hizmeti yapılmaktadır.

3- Cenaze Evlerine Yemek Hizmetleri: 2012 yılı içerisinde ilçede yakını vefat eden 772 ailenin cenaze evlerine, yemek servisi hizmeti yapılmıştır.

4- Diğer Hizmetler: İstanbul Emniyeti Yabancı Şubeler Müdürlüğü Takip Kontrol Büro Amirliği misafirhanesinde, sınır dışı işlemleri için bekletilen yabancı uyruklu kişilerin ihtiyacı için belediyenin aşevinden düzenli olarak meclis kararıyla günlük 350 kişilik sıcak yemek hizmeti ve Yeşilköy Engelliler İş ve İlköğretim Okulu Müdürlüğü öğrencilerine 250 kişilik sıcak yemek hizmeti verilmiştir.

3.2.2.2. Eğitim ve Öğretime Destek Hizmetleri

- Okulların Bakım ve Onarımı: Belediye sınırları içerisindeki Milli Eğitime bağlı tüm ilköğretim ve liselerin belli bir program dahilinde öncelik durumlarına göre dış cephe, tadilat, bahçe ve çevre düzenlemesi, dış duvar yapımı, basket potaları vb. her türlü yapım, bakım ve onarım ihtiyaçları karşılanmaktadır.¹⁴⁵
- Okul Yapımına Arsa Desteği: 2003 yılında bir adet ilköğretim, 1 adet ortaöğretim okulu, 2004 yılında 1 adet spor salonu ve kültür merkezi yapılmıştır. 2006 yılında ise 1 adet ortaöğretim kurumunun yapımı için gönüllü özel sektöre arsa tahsis edilmiş ve okul eğitime açılmıştır.¹⁴⁶
- Kırtasiye Yardımı: 2012 yılı içerisinde ilçede yaşayan yardıma muhtaç öğrencilere dağıtılmak üzere, 120 bin harita metod defteri ilk ve orta öğretim okullarına teslim edilmiştir.
- Okul Spor Takımlarına Nakdi Ödül Yardımı: İlçe belediye meclisi kararıyla spor branşında başarı yakalayan öğrencilere, nakdi ödül yardımı yapılmaktadır.
- Okuma ve Yazma Kursu: Belediye tarafından Halk Eğitim Merkezi ile işbirliği yapılarak okuma-yazma kampanyaları düzenlenmektedir. 2012 yılı içerisinde bu kurslara 104 kişi katılmıştır.

¹⁴⁵ M. Aydın, a.g.e. Sf.209

¹⁴⁶ M. Aydın, a.g.e Sf. 210

3.2.2.3. Spora Yönelik Destek Hizmetleri

İlçede faaliyet gösteren Amatör Spor Kulüplerinin her türlü spor malzemesi ihtiyaçları, belediye tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca başarılı amatör sporculara belediye meclisinin kararıyla 2012 yılı içerisinde 193.300,00 TL nakdi ödül verilmiştir.

Amatör Spor Kulüplerine antrenman, kamp, maç vb. ihtiyaçları için araç tahsisi yapılmaktadır. İlçede bulunan 17 adet amatör spor kulübünün deplasman maçları için araç hizmeti sağlanmıştır.

Zeytinburnu Belediyesi tarafından, insanları amatör sporculuğa teşvik etmek için ilçede bulunan amatör futbol takımları ile birlikte futbol turnuvası organize edilmektedir. Turnuva sonucunda dereceye giren takım ve sporculara ödüller verilmektedir.

3.2.2.4. Sağlığa Yönelik Destek Hizmetleri

- **Semt Konağı:** Zeytinburnu'nda uygulanan Semt Konaklarında, her semt konağına bir sağlık ocağı ayrılarak sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Beş adet semt konağında tahsis edilen alanda, sağlık ocakları hizmet vermeye devam etmektedir. Böylelikle Zeytinburnu'nda yaşayan insanlar, hemen mahallelerinin yanı başında sağlık hizmeti almış olmaktadır.¹⁴⁷
- **Poliklinik ve Tedavi Hizmetleri:** Zeytinburnu Belediyesi, müracaat eden her hastaya ücretsiz poliklinik hizmeti vermektedir. Böylelikle belediyenin sağlık birimi, birinci dereceden sağlık kuruluşu görevi görmekte ve bu hizmeti kendi personeli eliyle yapmaktadır. İş ve işçi sağlığı ile işyeri hekimliği hizmetleri yürütülmüş ve bu kapsamda 92 işçinin periyodik muayenesi yapılmış, 95 işçinin akciğer grafisinin çekilmesi, 19 işçinin Meslek Hastalıkları Hastanesinde kontrollerinin yapılması sağlanmıştır.

¹⁴⁷ M. Aydın, a.g.e Sf. 211.

Tablo 4: Zeytinburnu Belediyesi 2012 Muayene Verileri

Muayene Edilen Kişi Sayısı	4803
Muayene Sayısı	10226
Muayene Sayısı (Vatandaş)	8950
Muayene Sayısı (Personel)	1276
Muayene Sayısı (Bay)	5244
Muayene Sayısı (Bayan)	4982
Değerlendirilen Hasta Talebi	18

Kaynak: 2012 Yılı Faaliyet Raporu

- **Sağlık Taraması:** Zeytinburnu Belediyesi, her yıl sağlık taraması yapmaktadır. Bu hizmet, sponsorlar tarafından finanse edilmektedir. Ayrıca hastanelerde madde bağımlılarının tedavisinin yapılması sağlanmaktadır.

Tablo 5: Hemşirecilik ve Laboratuvar Hizmetleri

Enjeksiyon Adedi	392
Pansuman Adedi	220
Serum Takma Adedi	11
Tansiyon Ölçümü Adedi	1078
Evde Enjeksiyon Kan Alma Adedi	25
Evde Serum Takma Adedi	40
Evde Pansuman Adedi	27
Ateş Ölçme	12
Sütür	3

Kaynak: 2012 Faaliyet Raporu

- **Ambulans Hizmetleri:** 2012 yılı içerisinde Zeytinburnu Belediyesi, acil tıbbi müdahale gerektirmeyen yaşlı, yatalak, kanser, diyaliz vb.

nitelikte toplam 2133 adet hasta nakli gerçekleştirmiştir. Bunların 1972' si ambulansla 161'i de otomobille yapılmıştır.

3.2.2.4.1. Sağlık Hizmetlerine Yönelik Eğitim Faaliyetleri

2012 faaliyet yılı içerisinde, Zeytinburnu Belediyesi tarafından sağlık konusunda yapılan eğitim ve bilgilendirme çalışmaları şu şekildedir:¹⁴⁸

- 34 ilköğretim okulunda 4536 öğrenciye "Gıda hijyeni, sağlıklı beslenme, zoonoz hastalıklar ve hayvan sevgisi" konulu seminerler verilmiştir.
- Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen "Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı" kapsamında İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü Obezite, Diyabet ve Metabolik Hastalıklar Şubesi işbirliğiyle "Obezite, Sağlıklı Beslenme ve Fiziksel Aktivite, Diyabet ve Tuz Tüketimi" konulu eğitim seminerleri düzenlenmiştir.
- 19-25 Kasım Toplum Ağız ve Diş Sağlığı Haftasında, İstanbul Diş hekimleri Odası işbirliğiyle, Zeytinburnu tren istasyonu çıkışındaki alanda "Farkındalık Eğitim Çadırı" kurup "Çocuklara Ağız ve Diş Sağlığı" konulu el ilanları dağıtılmıştır.

3.2.2.5. Bilgi Evleri

Bilgi Evleri, okul çağındaki gençlerin kitap okuma ve kütüphaneye gitme alışkanlığı edinmelerine yardımcı olmaya çalışan, sadece kütüphanecilik hizmeti olmayıp bu hizmetin dışında internet, bilgisayar vb. materyallerin ve çeşitli etkinliklerin düzenlendiği yerlerdir. İlk defa Zeytinburnu'nda uygulanan, 2004 yılında başlatılan bu proje, özellikle çocukların eğitim ve kültür hayatlarına büyük katkılar sağlamaktadır.¹⁴⁹

Bilgi evleri, Zeytinburnu'nun mahallelerinde özellikle 8-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin bilgiye erişerek kendilerini geliştirme ve boşta kalan

¹⁴⁸ Zeytinburnu Belediyesi 2012 yılı Faaliyet Raporu Sf. 138.

¹⁴⁹ M. Aydın, a.g.e. Sf. 191.

zamanlarını değerlendirerek onlara ev ve okul dışında üçüncü bir mekan olma imkanı sağlamaktadır.

Bilgi Evleri, Zeytinburnu Belediyesi tarafından her yıl hizmet alımı ihalesi yapılarak, her bilgi evine 1 yönetici 3 rehber öğretmen ve 1 hizmetli olmak üzere toplam 5 personel ile yönetilmektedir.

Öğrenciler, bilgi evlerine gelerek araştırma ve inceleme yapabilmekte, ayrıca görevli öğretmenlerden de yardım alabilmektedir.

3.2.2.5.1. Bilgi Evlerinin Etkinlikleri

Zeytinburnu'nda bilgi evlerinin bulunduğu çevrenin eğitim seviyesi ve kültür yapısı dikkate alındığında, halkın kültür merkezi, sinema, tiyatro, kütüphane vb. mekânlara uzak olduğu görülmektedir. Çocukların ve gençlerin dikkatlerini buraya çekmek ve bu mekânları daha cazip hale getirmek için bir takım tanıtımlar ve etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler gençlerin, bilgi evlerini benimsenmelerine ve sahiplenmelerine daha fazla katkı sağlamaktadır. Bu etkinlikler;

➤ Yarışmalar,

- Okuma yarışmaları,
- Şiir ezberleme yarışması,
- Satranç turnuvaları,
- On parmak hızlı yazma yarışması.

➤ Kulüp Çalışmaları

- Bilgisayar kulübü,
- Satranç kulübü,
- Okuma gönüllüleri kulübü,
- Sesli okuma grupları,
- Tiyatro ve Gösteri kulübü,

- Film kulübü.
- Konferanslar
- Periyodik Olarak yapılan Etkinlikler
 - Ayın Öğrencisi: Bilgi evi üyesi öğrencilerin kitap okuma konusunda göstermiş oldukları gayretler sonucu, her ay bir öğrenci "Ayın Öğrencisi" seçilmektedir,
 - Ayın Sorusu,
 - Bilgi Evi Tanıtımı,
 - Öğrenci Buluşması.
- Diğer Etkinlikler
 - Temel Bilgisayar Eğitimi,
 - Okur Musun?
 - Çanakkale Gezisi,
 - Tatilde Kitap Okuyarak Bakış Açınızı Geliştirin,
 - Bağış Kampanyaları,
 - Çevre okullar tarafından bilgi evinin kullanılması,
 - Ara tatillerde yapılan çalışmalar,
 - Safahat okumaları.

3.2.2.5.2. Bilgi Evlerinin 2012 Yılındaki Sayısal Verileri

- 5.127 yeni üye kaydı yapılmıştır.
- 81.484 adet ödünç kitap verilmiştir.
- 8.033 güncel kitap raflarda yerini almış ve toplam kitap sayısı 31.485'u ulaşmıştır.
- Günlük ve haftalık etkinliklerde başarılı olan 6.230 öğrenci ödüllendirilmiştir.
- 7 bilgi evinde 327 film gösterimi yapıp toplamda 15.689 üye film izlemiştir.

- Her ay, ayın öğrencisi ödül töreni düzenlenerek, 1417 üye ödüllendirilmiştir.
- 2012 yılı boyunca kulüp faaliyetlerine 1382 üye katılmıştır.
- 8. Geleneksel Kitap Okuma Yarışması gerçekleştirilmiştir.
- 8. Geleneksel Kitap Okuma Yarışması'nda, 5.501 katılımcı, 25.614 okunan kitap, 4.339.738 okunan sayfa olmuş, 47 yarışmacı ise ödül almıştır. 24.800 TL toplam para ödülü dağıtılmış ve 39 kişinin katıldığı, Safranbolu-Kastamonu-Amasra Kültür gezisi ödülü de verilmiştir.
- Tatil döneminde futbol, voleybol, satranç turnuvaları, bilgi yarışmaları ve münazaralar düzenlemiştir.
- Her ay düzenli olarak gerçekleştirilen bilgi evleri tanıtım toplantılarına 665 veli katılım sağlamıştır.
- 2012 yılında 7'inci bilgi evinin açılışı yapılmıştır.

3.2.2.5.3. Bilgi Evleri İdari İşlerinin Organizasyonu

- 15 günde bir, kitap iadesi gelenler listesi alınarak, veliler aranıp, kitapların geri dönüşümü sağlanmaktadır.
- Yeni bir faaliyet alanı için; okul idareleri ve rehber öğretmenleri bilgilendirilerek, çalışmaların yönergelerinin sınıflarda ilan edilmesi sağlanmaktadır.
- Sorunlu öğrencilerin velileri, telefonla aranıp davet edilerek, bilgilendirici mahiyette görüşmeler yapılmaktadır. Psikolojik danışman gerektiren konularda, okul rehber öğretmenlerine yönlendirilmektedir.
- Her yıl eğitim ve öğretimin başlamasıyla birlikte okullar, muhtarlıklar, spor kulüpleri, müftülük, imamlar, dershaneler, etüt merkezleri, İSMEK vb. yerlere bilgi evi tanıtımı için afiş ve broşürler gönderilmektedir.
- Çeşitli belediyelere, bilgi evi tanıtımı ve danışmanlığı yapılmaktadır. Belediyelerin bilgi evi çalışanlarına staj eğitimi verilmektedir.
- Bilgi evlerinde Belediye Başkanı adına çeşitli sertifikalar verilmektedir. Ayın öğrencisine onur ve başarı belgesi, sponsor esnafa onur belgesi,

başarılı öğrencilerin velilerine tebrik mektupları, etkinliklere sponsor olan esnafa yine Başkan adına teşekkür mektupları gönderilmektedir.

- Bilgi evi personeli tarafından periyodik olarak esnaf ziyaretleri yapılmakta, bilgi evleri anlatılmakta, etkinliklerden haberdar edilmektedir. Yine mahalle esnafı bilgi evlerine davet edilerek, çalışmaları yerinde görmeleri sağlanmaktadır.¹⁵⁰

3.2.3. Denetim Faaliyetleri

Zeytinburnu belediyesi tarafından sunulan başlıca denetim faaliyetini, gıda işletmeleri denetim işlemleri oluşturmaktadır.

3.2.3.1. Gıda İşletmeleri Denetim İşlemleri

Zeytinburnu Belediyesi tarafından ilçe sınırları içerisinde faaliyet gösteren gıda işletmelerine yönelik olarak, işletmelerin halk sağlığına uygunluğu açısından çeşitli denetimler gerçekleştirilmektedir. Bu denetimler, sonunda halk sağlığı açısından tehlike arz eden işletmeler, geçerli kriterleri sağlayana kadar mühürlenmekte ve bu işletmelere yönelik para cezaları uygulanmaktadır.

¹⁵⁰ M. Aydın, a.g.e. Sf. 206

Tablo 6: 2012 Gıda Denetim İşlemleri Verileri

Denetim Yapılan Yer	Denetim Sayısı
Denetlenen İşletme	2631
Denetim	3968
Alınan Numune (Döner)	200
Numune (döner) alınan işletme	169
Verilen Beyaz Bayrak	7
Personel Yemekhanesi Denetimi	8
Yemekhane numune	20
Denetlenen kantin	40

Kaynak: Zeytinburnu Belediyesi 2012 yılı Faaliyet Raporu

Gıda denetim sonuçlarının değerlendirilmesi:

- İşletmelerde, yüzey hijyen kontrolleri çerçevesinde 338 adet personel el ve ekipman yüzeyinden sürüntü örnekleri alınmış,
- 30 adet işletmede de kızarma yağlarında polarite ölçümü yapılmış,
- İlk denetimde normal görülen işletme oranı %61,
- Verilen süre sonrasında eksikliklerini gideren işletme oranı %93,
- Mühürleme tebligatı sonrası, dilekçe vermek suretiyle eksikliklerini gideren işletme oranı %92'dir.

Tablo 7: 2012 yılında Yapılan İlaçlama ve Dezenfeksiyon Verileri

KAPALI ALAN HAŞERE İLAÇLAMA	Kamu Kurum ve Kuruluşları (adet)	69
	Okul (adet)	22
	İbadethane (Cami, Kilise) (adet)	16
	Ücretsiz (Muhtaç, Çöp Ev vb.) (adet)	27
	Ücretli (adet)	28
AÇIK ALAN İLAÇLAMA	Ücretsiz (Mahalli Müşterek) (adet)	41
	Ücretli Özel	1
ZİRAİ MÜCADELE	Park (adet)	191
	Sokak, Refüj (adet)	120
DEZENFEKSİYON	Okul (adet)	36
	İbadethane (Cami, Kilise) (adet)	-
	Çöp Kamyonu (adet)	278
	Kurban Satış ve Kesim Yeri (adet)	88
	İlaçlama, Zirai Mücadele ve Dezenfeksiyona Yönelik Değerlendirilen Şikayet ve Talep Sayısı	536

Kaynak: Zeytinburnu Belediyesi 2012 yılı Faaliyet Raporu

3.2.3.2. Diğer Denetim Faaliyetleri

2012 yılı içerisinde, 253 adet berber, kuaför ve güzellik salonuna denetim gerçekleştirildi.

23 adet kurban kesim yeri ve 4 adet kurban satış yeri, bayram öncesi teknik ve hijyenik uygunluk bakımından denetlendi.

3.2.4. AKDEM (Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi)

Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi (AKDEM), ailelerin yaşadıkları sorunlara geleneksel yöntem ve bilimin doğrultusunda çözüm

getirilmesi ve ailelerin sosyal yaşamda etkin olabilmelerini sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Bu merkezde sadece kadınlara yönelik olarak değil, tüm aile fertlerine hizmet verilmektedir. Yaşlılar, kadınlar, engelliler kısacası kaliteli bir yaşam olanağından yoksun kalanlar için bu merkez, bir danışma, rehberlik, eğitim, yol gösterme ve tedavi birimi olarak konumlandırılmıştır.¹⁵¹

AKDEM, özellikle toplumun temel taşı olan aile üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çatı altında, değişen sosyal hayatta ve ekonomik süreçlerde, ailenin sağlıklı bir sosyal birim olarak, bireylerine azami mutluluğu ve güveni sağlayabilmesi için projeler geliştirilmekte, aile bireylerinin sorunlarının çözümüne katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda AKDEM, sağlıklı bir toplum için gereken bireysel gelişimin önünü açmaktadır. Evlenen çiftlerin uyumu ve evlilik kurumunun sağlamlaştırılması için gereken rehberliğin sağlanması, özellikle kadınların bir araya gelerek birikimlerini, tecrübelerini paylaşıp, kaygılarını ve sorunlarını uzmanlara ve birbirlerine aktarmaları ve çözüm yollarının birlikte geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır.¹⁵²

3.2.4.1. Kadın ve Aile Sağlığı Birimi

Zeytinburnu ilçe sınırları içerisinde yaşayan kadınları bilinçlendirmek, sağlıklarını korumak, rahim ağzı ve meme kanseri, kemik erimesi vb. kadınlarda sıklıkla görülen hastalıkların erken teşhis edilebilmesine yardım edebilmek amacıyla faaliyete geçirilen bir sağlık tarama birimidir.

Bu uygulama, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılmış olup, Zeytinburnu Belediyesi'nin yer kiralayarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis etmesiyle birlikte hizmetin Zeytinburnu'na getirilmesi sağlanmıştır.

¹⁵¹ M. Aydın, a.g.e. Sf. 177

¹⁵² M. Aydın, a.g.e. Sf. 177-178

Bu Birimde verilen hizmetler:

- Osteoporoz (kemik erimesi) taraması
- 15 yaş ve üzeri randevu talep eden tüm kadınlara kemik erimesi taraması, topuktan kemik yoğunluk ölçümü cihazlarıyla yapılmaktadır.
- Rahim ağzı kanseri taraması (Smear Testi ile tarama)
- Randevu alarak başvuran, cinsel yönden aktif tüm kadınların jinekolojik muayeneleri yapıp incelenmek üzere smear numuneleri alınmaktadır.
- Meme muayenesi ve meme kanseri taraması
- Meme kanseri riskine karşı meme muayenesi yapılmaktadır. 40 yaş ve üzeri her kadın yılda bir defa mamografi çekimine, 40 yaş altında olup ailesinde (anne, kız kardeş, teyze vs.) meme kanseri olan veya meme muayenesinde risk tespit edilen kadınlar ise meme ultrasonografisine yönlendirilmektedir.
- Jinekolojik enfeksiyon kontrolü
- Jinekolojik muayenesi yapılan kadınlardan, genital enfeksiyon takibi amacıyla numune alınmakta ve incelenmektedir.
- Eğitim ve danışmanlık hizmetleri
- Kadın sağlığını ilgilendiren tüm konularda (gebelik, lohusalık, menopoz, üreme sağlığı ve bebek bakımı gibi) grup eğitimleri ve bireysel eğitimler verilmektedir.
- Görüntüleme Hizmetleri: Muayene olan hastalara Üsküdar ve Bayrampaşa Görüntüleme Merkezinde ücretsiz olarak;
 - Dijital mamografi çekimi,
 - Dexa (kemik yoğunluk ölçümü) çekimi hizmetleri verilmektedir.
 - Meme USG çekimi için ise dışarıya yönlendirme yapılmaktadır.

3.2.4.2. Engelliler Koordinasyon Birimi

Engelliler koordinasyon birimi başta Zeytinburnu'nda ikamet eden özürlü vatandaşların envanterinin tutulması olmak üzere, özürhüleri merkezi hükümetin dışında kalan her türlü yardım ve destek hizmetlerini yürütmektedir. 2012 yılında 200 yeni kayıtla Zeytinburnu Belediye sınırları içinde bulunan engelli sayısı 1.000 kişi olmuştur.

Engellilere yapılan rutin desteklerin bazıları şu şekildedir:

- **Hasta bezi yardımı:** Her ay düzenli olarak 146 noktaya dağıtımı yapılmaktadır.
- **Tıbbi destek malzemeleri yardımı:** Yoksul özürlü vatandaşların başvuruları neticesinde ihtiyaçlarına göre, tekerlekli sandalye, gözlük, dijital işitme cihazı, beyaz baston, ilaç ve ayakta durma sehpası gibi malzeme yardımları yapılmaktadır.
- **Ulaşım hizmeti:** ilçedeki engelli vatandaşların yüzme, hastane gibi her türlü ihtiyaç ve talepleri halinde özürhüleri için özel olarak tasarlanmış bir araçla evlerinden alınıp tekrar evlerine bırakılması suretiyle araç hizmeti verilmektedir. 2012 yılı içerisinde 118 engelliye 5.792 kez servis hizmeti verilmiştir.
- **Evde bakım hizmeti:** Zeytinburnu İlçesinde engelli ve yatalak hastası bulunan vatandaşlara destek olmak amacıyla evde bakım hizmeti 6 hasta bakıcı ve 1 psikolog eşliğinde verilmektedir. 2012 yılında 612 hastaya 3194 kez evde bakım hizmeti sunulmuştur.
- **Bireysel eğitim:** 45 dakikalık dersler halinde özel eğitim öğretmenleri ile verilen eğitimlerdir. 2012 yılında 516 engelli 7.435 saat bireysel eğitimden faydalanmıştır.
- **Grup eğitimi:** Usta öğretici uygulaması ile verilmektedir. Yaşları ve zihinsel seviyeleri uygun olan en az 3 an fazla 8 kişilik gruplar halinde engelli vatandaşlarla yapılmaktadır. 2012 yılında grup eğitiminden 194 engelliye 8 eğitim alanında 2.472 saat grup eğitimi hizmeti verilmiştir.

- **Dil eğitimi ve konuşma grubu:** 28 dil engeli bulunan çocuğa 587 saat dil eğitimi verilmiştir. Eğitim kapsamı, konuşma becerisi olmayan veya yetersiz olan dezavantajlı bireylerden oluşur. Haftada 1 saat verilir.
- **Origami Eğitimi:** Kağıt katlama sanatı ile beceri geliştirme amaçlanmıştır. 2012 yılı içerisinde 10 engelli vatandaşa origami eğitimi verilmiştir.
- **Spor rehabilitasyon grubu:** 2012 yılında hizmete geçirilen spor salonu ile 17 engelliye 58 saat "Spor Rehabilitasyon" eğitimi verilmiştir.
- **Müzik rehabilitasyon eğitimi:** 2012 yılında her hafta düzenlenen müzik grubu çalışmalarına 46 engelli genç katılmıştır. Yapılan ritim tutma, enstrüman çalma, şarkı söyleme dans etme çalışmaları ile beceri geliştirme amaçlanmıştır.
- **Galoş yapımı eğitimi:** 2012 yılında 14 engelli gencin ev ortamından kurtularak, el becerilerinin gelişmesi ve yeni zihinsel gelişimler sağlamaları için belirli gün ve saatlerde gruplar halinde galoş üretimi yapmışlardır.
- **Fizik tedavi:** 2012 yılında 219 engelliye 6.720 saat fizik tedavi seansı uygulanmıştır.
- **Hidroterapi:** 2012 yılında hidroterapi havuzundan toplam 109 engelli 4.812 seans faydalandırılmıştır.
- **Hipoterapi:** Engelli bireylerin zaman zaman hayvanlarla bir araya getirilmesi sağlanmaktadır. Bu bağlamda 2012 yılında 15 engelli çocuk Veliefendi Hipodromunda 1 saat boyunca atlarla bir araya getirilmiştir.
- **El sanatları eğitimi:** Engelli gençlere sosyal rehabilitasyon sağlama, mesleki beceri kazandırma ve ince kas gelişimini arttırmaya yönelik oluşturulan programda takı tasarım, resim, ebru ve ahşap boyama çalışmaları yapılmaktadır. 2012 yılında toplam 87 engelliye 1.147 saat eğitim verilmiştir.

- **Gelişim testi:** Hastane, Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) ve okulların yönlendirmesi ve ailelerin talep etmesi durumunda gelen vakalara gelişim ve zeka testi uygulanmaktadır.
- **Sosyal etkinlik programları:** Engelli çocuk, genç ve ailelerinin sosyal hayata katılımını arttırmak amaçlı etkinlikler düzenlenmektedir. Engelli Haftalarında engellilerin el ürünleri sergilenmekte ayrıca eğlence programları düzenlenmektedir. Ramazan aylarında engelli vatandaşlar ve ailelerine iftar yemeği düzenlenmektedir, 2012 yılında 1.400 engelli ve ailesi iftar yemeğine katılmıştır.

3.2.4.3. Aile Eğitim ve Danışmanlık Birimi

Bu birimde, bireylere yönelik koruyucu, önleyici, eğitici ve geliştirici bir takım faaliyetler uzmanlar eliyle sistematik olarak yürütülmektedir.

Aile Eğitim ve Danışmanlık Biriminde, aile rehberlik ve danışmanlık hizmetleri de verilmektedir. 2012 yılı içinde 7.521 vatandaşa hukuki, psikolojik danışmanlık, evde bakım ve eğitim hizmetleri verilmiştir.

3.2.4.3.1. Psikolojik Danışmanlık

Aile bireylerini günümüz stresli yaşamından kurtarabilmek amacıyla birimde, bireysel danışmanlık ve terapi hizmeti verilmektedir. İnsanların yaşam kalitesini ciddi bir şekilde bozan depresyon, takıntı, davranış ve kaygı bozukluğu, stres, panikatac gibi rahatsızlıkların tedavisi için Aile Eğitim ve Danışmanlık Biriminde psikiyatri desteği verilmektedir. 2012 yılında 1.443 kişi danışmanlık ve terapi hizmeti almıştır.

Verilen danışmanlık ve psikolojik destek hizmetleri şu şekildedir:¹⁵³

- Evlenme ve boşanma kararı almayan kişilere danışmanlık hizmeti,
- Aldatılmış, terk edilmiş, evden kaçmış, ruhsal ve fiziksel şiddete maruz kalmış kadınlara psikolojik destek hizmeti,

¹⁵³ M. Aydın, a.g.e. Sf.181-182.

- Aile içi şiddet sonucu depresyon geçiren kadınlara destek hizmeti,
- Takıntı, kaygı, ağlama nöbetleri, duygusal hassasiyet, panik, bunalım, cinsel ilişki bozukluğu, fobi depresyon, cinsel istismar ve taciz, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete bozukluğu, nevrotik ve psikotik bozukluğu olan şahıslara terapi desteği,
- Nörotik ve psikotik düzeyde olan hastaların psikiyatrya yönlendirilmesi,
- Zihinsel ve dikkat problemi olan çocukların Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) yönlendirilmesi,
- Konuşma problemi olan çocukların özel eğitim ve iyileştirme merkezlerine yönlendirilmesi,
- Davranış ve özgüven problemi olan çocuklara destek verilmesi,
- Ergenlik dönemine bağlı olarak yaşanan çatışma ve davranış problemleri konusunda ergen ve aileye danışmanlık hizmeti,
- Pasifize edilmiş, yetersizlik psikolojisine girmiş bayanların toplum içerisinde yer edinebilmesi için sosyal ortamlara ve mesleki yönelime teşvik edilmesi,
- Çocuk eğitiminde yanlış uygulamalar yapan annelere çocuk psikolojisi ve eğitimi hususunda rehberlik hizmeti,
- Kişisel gelişim,, duygusal farkındalık, negatif kişisel özelliklerin pozitif yöne yönlendirici danışmanlık, hayatı ve bakış açısını değiştirebilme amaçlı danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

3.2.4.3.2. Hukuki Destek

Bu birimde bir hukuk danışmanı, başvuran ailelere ya da aile bireylerine aile hukuku (boşanma, nafaka, velayet, vasilik vs.), aile içi şiddet, iş ve sosyal güvenlik hukuku, eşya hukuku, miras hukuku, borçlar hukuku, icra-iflas hukuku, engelli hakları ve diğer konularda (tüketici hakları vb.) hukuki danışmanlık hizmeti vermektedir.

2012 yılında hukuki danışmanlık hizmetinden 270 vatandaş yararlanmıştır.

3.2.4.3.3. Eğitim ve Sosyal Danışmanlık Hizmetleri

Aile fertlerinin bilinçlendirerek toplumu ve aileyi güçlendirmeyi hedefleyen eğitimler verilmektedir.

2012 yılı içerisinde 3.643 kişi eğitim hizmetlerinden faydalanmıştır. Bu eğitim hizmetleri;

- **Annelik eğitimi;** 0-6 yaş ve 7-19 yaş çocukları olan annelere yönelik iki ayrı program şeklinde 7 hafta süren, çocuk gelişimi ve yetiştirme konusunda derslerin yer aldığı eğitime toplam 171 anne katılmıştır.
- **Değerler eğitimi;** 7-8-9 yaş çocuklarına yönelik saygı, paylaşma, dürüstlük, çevre bilinci, sorumluluk, özgüven vs. değerlerin etkinliklerle birlikte verildiği ve ilk gün velilerin de eğitim aldığı 8 haftalık programa 69 çocuk katılmıştır.
- **Pratik bilgiler kursu;** Ev için pratik bilgiler, Zeytinburnu tarihi, mutfak için pratik bilgiler, bitkileri tanıyalım, ilk yardım, bilgisayarla tanışalım konularında 5 hafta süren eğitime 53 kişi katılmıştır.
- **Çocuk eğitim odası;** Aileler psikolojik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanırken, çocuklara da çocuk gelişim öğretmenleri tarafından fiziksel zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunan eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerden 338 çocuk yararlanmıştır.
- **Akran eğitimi;** 6'ncı ve 7'inci sınıf öğrencilerine; "Okullarda Sosyal Davranış Geliştirme Eğitimi" AKDEM psikologları tarafından verilmektedir. 6 kez düzenlenen eğitime 96 öğrenci katılmıştır.
- **Kadın sağlığı eğitimi;** 4 kez düzenlenen eğitimlere 98 kişi katılmıştır. AKDEM-TAPV işbirliği ile yürütülen eğitim 12 hafta ve 1 sağlık taramasından oluşmaktadır. Bu çalışma ile Kadınlara; güvenli annelik, aile planlaması, üreme sağlığı, cinsellik, iletişim, beslenme, temizlik vb. konularda bilgiler verilmektedir.
- **Gebelik eğitimi;** Kadınlara; gebeliği planlama-sağlıklı gebelik, gebelikte beslenme, doğum ve doğum şekilleri, lohusalık ve emzirme,

yeni doğan bakımı, gibi konularda bilgiler verilmektedir. 4 hafta süren bu eğitime 24 kadın katılmıştır.

- **Çarşamba seminerleri; Evlilik, çocuk yetiştirme, ruh sağlığı** gibi farklı konularda 39 seminer düzenlenmiş ve seminerlere 1.681 kişi katılmıştır.
- **Çocuk istismarlarını önleme projesi:** İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul Çocuk Şube Müdürlüğü işbirliği ile "Çocuk İstismarlarını Önleme" projesi kapsamında 5. sınıf öğrencilerine cinsel, fiziksel ve zihinsel olarak istismar edilmelerini önlemek, karşılaşılabilecekleri açık ve gizli tehlikelere karşı kendilerini korumak ve kollamak için seminerler düzenlenmiştir. Bu etkinlik 9 kez düzenlenmiş ve 4.000 öğrenci katılmıştır.

3.2.5. Zeytinburnu Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyon Merkezi (ZEYKOM)

Bu bölümde Zeytinburnu Belediyesi tarafından yapılan yerel kalkınma çalışmaları, Avrupa Birliği çalışmaları ve gençlik çalışmalarına yer verilecektir.

3.2.5.1. Yerel Kalkınma Çalışmaları ve Kent Konseyi

Yerel Kalkınma Çalışmaları, Zeytinburnu İlçesi sınırları içinde yerel ve sosyal gelişmeyi sağlamak, halkın yönetime katılımını güçlendirmek amacı ile aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirmektedir:

- Şehirde yaşama sanatı eğitimleri,
- Benim ailem eğitim programı,
- Kent konseyi çalışmaları,
- Kent konseyi danışmanlık çalışmaları,
- Yerel sivil toplumun geliştirilmesi.

Halkın yönetime aktif katılımını sağlamak amacıyla Zeytinburnu Kent Konseyi, Aralık 2004 tarihinde Belediye Meclisinin almış olduğu karar doğrultusunda çalışmalarına başlamıştır. Kent konseyine bağlı olarak yürütme kurulu ve çalışma grupları bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel ve şehir planlaması alanında gelişmesini sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Kent Konseylerinin her yıl aralık ayında olağan genel kurulları yapılmaktadır. 2012 yılı sonuna kadar 9 kez genel kurul toplantısı yapılmıştır.

Türkiye Kent Konseyleri İletişim ve İşbirliği Ağı'na ve Türkiye Kent Konseyleri Platformu'na da üye olunmuştur. Böylece Türkiye'de yapılan tüm kent konseyleri etkinliğinden haberdar olma imkanına kavuşulmuştur.

2012 yılında Zeytinburnu Kadın Meclisi ilk Genel Kurul toplantısını yapmış ve Kadın Meclisi Tüzüğü kabul edilmiştir.

3.2.5.2. Avrupa Birliği Çalışmaları

Avrupa Birliği Çalışmaları, AB sürecinde müktesebata uyum çalışmaları yapmak, AB ve diğer kurumların proje çağrılarına uygun projeler hazırlamak ve uygulamak, farklı ülkelerin yerel yönetim örgütleri ile ilişkiler geliştirmek gibi alanlarda faaliyetlerini yürütmektedir.

3.2.5.3. Gençlik Çalışmaları

Zeytinburnu'nda yaşayan gençleri yönetim sürecine katmak ve gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla Gençlik Meclisi kurulmuştur. Zeytinburnu Gençlik Meclisi 6. Olağan Genel Kurul toplantısını 2012 yılı itibariyle gerçekleştirmiştir. Gençlik Meclisinin yapmış olduğu çalışmalar:

- Kariyer günleri,
- Gençlik sosyal hizmet çalışmaları,
- Eğitim Programları
- Genç geziler

SONUÇ

Yaşadığımız dönemde değişen dünya şartlarıyla doğru orantılı olarak Sosyal Politikaların büyük bir kısmı Merkezi Yönetim tarafından Yerel Yönetimlere devredilmiştir. Bunun sebebi ise gelişen dünya ile beraber, sosyo-ekonomik yapılar toplumun tüm kesimi için sürdürülebilir bir yaşam kalitesini kendiliğinden sağlayamamıştır. Bununla birlikte sosyal politikaların yönetim fonksiyonu olarak ortaya çıkmasıyla beraber bu politikaların uygulanmasında merkezi yönetimin yanında yerel yönetimlerin de önemli görevler üstlenmesi gerektiği gerçeği ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde ise temel sosyal politikaların üstlenicisi ve uygulayıcısı merkezi yönetimdir. Ancak yine de sadece merkezi yönetimin sorumluluğunda olmayıp yerel yönetimlere de sosyal politikaların uygulanmasında ve yürütülmesinde sorumluluklar yüklenmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununda sosyal devletin gerekliliklerini yerine getirmeleri için belediyeler yükümlü hale getirilmiştir. Belediyelere bu yasalar ile geçmiş yıllara oranla geniş yetiler verilse de sosyal politika uygulamalarının yaygınlığının istenilen seviyelere ulaştığını söylemek pek mümkün değildir. Belediyelerin sosyal politika hizmeti sunumunda, ürettikleri nitelikli sosyal politikalar ile daha çok merkezi yönetime destek oldukları görülmektedir. Belediyelerin nitelikli sosyal politikalar üretmesi, hizmet sunumunda kalite artışı ve sunulan hizmetin alanının genişlemesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Ülkedeki sosyo-ekonomik gelişmeye bağlı olarak kentsel hizmet taleplerinin hızla artması sonucu toplumsal ve kurumsal öncelikler yeniden planlanmıştır. Kamu politikaları yerelde yaşayan halkın ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulmuştur.

Sosyal belediyecilik anlayışı toplumun ortak ihtiyaçlarına cevap verilmesi, sosyal kültürel ve eğitim çalışmaları için yeterli alt yapıların yapılması anlamına gelmektedir. Belediyeler sosyal politikaları oluşturup

uygularken sosyal hizmet uygulamalarına ağırlık vermektedir. Yerel yönetimlerin sosyal hizmet sunduğu kesimler, yoksul, yaşlı, engelli, işsiz, çocuk, genç, kadın gibi alanlardan oluşmaktadır. Belediyelerin bu alanlarda sosyal belediyecilik faaliyetlerini tam anlamıyla yürütebilmesi için belediye yönetimlerinin yeterli mali ve idari olanaklara sahip olması gerekmektedir. Merkezi yönetimden yerel yönetime yetki devri yapılırken buna denk kaynak aktarımı yapılmıyorsa, hizmetlerin sunumu zorlaşacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan Zeytinburnu Belediyesi'nin sosyal belediyecilik hizmetleri 2008-2012 yılları arası faaliyet raporlarından incelenmiş ancak çalışmamızda sadece 2012 verilerine yer verilmiştir. Zeytinburnu belediyesinin 2008-2012 yıllarındaki faaliyet raporları incelendiğinde belediyenin sosyal yaşamın hemen hemen her alanında sosyal hizmetleri sunduğu görülmektedir.

Zeytinburnu ilçesi sınırları içerisinde Maltepe Sanayi Bölgesinde bulunan ve sanayi bölgesi dışında da ilçe içerisinde yer alan deri ve tekstil imalatı sektörüyle iştigal eden çok sayıda işyeri bulunmasından dolayı ülkenin hemen hemen her ilinden göç alan bir ilçe konumundadır. Bu durum Zeytinburnu Belediyesi için hem normal belediyecilik faaliyetlerinde (alt yapı vb.) artışa hem de göçe paralel olarak sosyal belediyecilik faaliyetlerinde de diğer ilçelere oranla daha yüksek seviyelerde artışa yol açmaktadır.

Zeytinburnu Belediyesinin izlemiş olduğu sosyal politikaların üç başlıkta toplandığı görülmektedir. Bunlar; sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve sosyal organizasyonlardan oluşmaktadır. Sosyal yardımlar aracılığıyla ortalama bir yaşam standartının altında yer alan ailelerin gelir seviyelerine nakdi ve ayni yardımlar aracılığıyla, doğrudan etki edilerek yaşam düzeylerinin orta seviyelere çekilmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal hizmet kapsamında verilen hizmetlerle ise dolaylı yollardan halkın yaşam standartlarının yükseltilmesi hedeflenmektedir. En fazla sosyal belediyecilik hizmeti bu kapsamda verilmektedir. Aşevi hizmeti, spor yönelik

hizmetler, Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi (AKDEM), hukuki danışmanlık, psikolojik danışmanlık, evde bakım hizmeti, kadın ve aile sağlığı birimi, annelik eğitimi, eğitim ve öğrenime destek hizmetleri, sağlığa yönelik destek hizmetleri (semt konağı, Poliklinik ve tedavi hizmetleri, sağlık taraması, ambulans), bilgi evleri, denetim faaliyetleri, vb. hizmetler Zeytinburnu Belediyesi tarafından sosyal hizmetler kapsamında icra edilen hizmetler arasında yer almaktadır.

Sosyal organizasyonlar kapsamında ise Yöresel Günler programı, Cumhuriyet koşusu ve Hıdırellez şenliği düzenlenerek halkın moral ve motivasyonunu arttırıcı aktiviteler yapılmaktadır.

Türkiye’de yaklaşan genel ve yerel seçim dönemlerinde, belediyelerin seçimle iş başına gelen karar organları, sunmuş oldukları sosyal hizmetleri amaçlarından saptırarak mensup oldukları siyasi partilere ve kendilerine oy toplamak için propaganda aracı olarak da kullanabilmektedirler.

Sonuç olarak bakıldığında, ülkemizde sosyal politikanın ve bunun doğrultusunda sosyal hizmetlerin, sosyal ve ekonomik yönden zayıf olan insanlar için nedenli önemli olduğu açığa çıkmaktadır. Bu hizmetlerin üretilmesinde ise belediyelere önemli bir rol düşmektedir. Ancak belediyelerin sosyal hizmet alanında kendilerine verilen görevleri yapabilmeleri için aynı zamanda merkezi yönetim tarafından gerekli kaynak aktarımının yapılması gerekmektedir. Ülkemizde yerinden yönetim kurumlarının tam anlamıyla mali özerkliği bulunmadığı için kaynak aktarımı önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Zira merkezi hükümet ile aynı siyasi parti çatısı altında bulunmayan Belediyelerin kaynak sorunu yaşadığı bilinmektedir. Bu nedenle Türkiye’de bir an önce Yerel Yönetimlerin yönetim ve mali açıdan tam olarak özerkliğe kavuşması gerekmektedir. Aynı zamanda belediyelere tahsis edilen kaynakların etkili ve verimli bir şekilde işinin uzmanı personel ile beraber kullanılarak optimum başarının sağlanması konusunda yönetimlerin gerekli olan tüm hassasiyeti göstermeleri de gerekmektedir. Çalışmamızda ele aldığımız Zeytinburnu Belediyesi’nin bu konuda iyi bir sınav verdiğini

söyleyebiliriz. Zeytinburnu Belediyesinin yapmış olduğu sosyal hizmetleri göz önünde bulundurduğumuzda, ideal bir sosyal hizmete yakın bir hizmet ürettiklerini söylemek mümkündür. Toplumsal açıdan düşkün durumda bulunan insanlara karşı pozitif ayrımcılık sergilenerek, bu insanları düşkün durumdan kurtarmaya yönelik hizmetler verildiği görölmektedir.

KAYNAKÇA

1. AKALIN, Güneri; **Türkiye’de Piyasa ekonomisine Geçiş Süreci ve Ekonomik Kriz**, Ankara, TİSK Yayınları, 2002.
2. AKALIN, Güneri, “Türkiye’de Kayıt dışı Ekonomi ve Büyüme İlişkisi”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 3, Sayı 5, 2007.
3. AKDOĞAN Yalçın, “Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik”, **Eminönü Bülteni**, Şubat, 2002.
4. AKDOĞAN, Yalçın, “Sosyal Belediyecilik”, **Yerel Siyaset**, www.erolkaya.org/tr/Tab.aspx?TabID=541, (15.06.2013), 2006
5. AKDOĞAN, Yalçın, “Sosyal Belediyecilik”, **Yerel Siyaset**, yıl 1, sayı 3, Mart, 2006, s. 44-45.
6. AKTAN, Coşkun Can, ÖZKIVRAK, Özlem; **Sosyal Refah Devleti**, İstanbul, Okutan Yayıncılık, 2008.
7. AKTAN, Coşkun Can, “Sosyal Devletin Araçları”, www.canaktan.org/politika/refah-devleti/araclar.html, (05.09.2013).
8. AKYÜZ, Ferhat, “Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü”, **Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi**, 2008.
9. AL, Hamza, "Türk Yerel Yönetimlerin Yeniden İnşası", **Dönüşüm Sürecindeki Türkiye: Aktörler/Alanlar/Sorunlar**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007.
10. ALPTEKİN, Kamil, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetlerin Görünümü”, **6. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı 20-22 Mayıs**, Ankara, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını, 2005.
11. AYDIN, Murat; **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, İstanbul, Yedirenk Yayınevi, 2008.
12. BEKİ, Abdulhakim, **Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Ümraniye Belediyesi Örneği**, Sakarya Üni. S.B.E Doktora Tezi, İstanbul, 2009.
13. BOSTANOĞLU, Özer, “Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik”, **Amme İdaresi Dergisi**, cilt 23, sayı 2, 1990.

14. ÇİFTÇİ, Oya; **Yerel Yönetimlerde Temsil**, Ankara, TODAİE Yayınları, 1989.
15. DEMİR, İrfan, **Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği**, Kocaeli Üniversitesi S.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2006.
16. DPT, **Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Raporu**, 8'inci 5 Yıllık Kalkınma Raporu, Ankara, DPT. Yayınları, 2001.
17. ERSÖZ, Halis Yunus, (2000), "Yerel Yönetimlerde Fonksiyonel Değişim", **Sayıştay Dergisi**, Ankara, Yerel Yönetimler Özel Sayısı, Temmuz-Eylül, 2000, s. 38
18. ERSÖZ, Halis Yunus, "Doğuştan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü", **İktisat Fakültesi Dergisi**, cilt 53, sayı 2, 2003.
19. ERSÖZ, Halis Yunus; **Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler: İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004.
20. ERSÖZ, Halis Yunus, "Sosyal Politika- Refah Devleti, Yerel Yönetimler İlişkisi", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, cilt 55, sayı 1, 2006.
21. ERSÖZ, Halis Yunus, "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü", **Sosyal Politikalar Dergisi**, Güz, sayı 1, 2006.
22. ERSÖZ, Halis Yunus; **Sosyal Politika da Yerelleşme**, İstanbul, İTO Yayınları, 2011.
23. ERYILMAZ, Bilal, "Belediyeler ve Yerel Sosyal Politikalar: Sosyal Politikalarda, Önce 'Aile', Sonra, 'Sivil Toplum', Sonra, 'Yerel Yönetimler", **Sosyal Politikalar Dergisi**, sayı 2, 2007, s. 80-82
24. FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri; **Türkiye'de İçtimai Siyaset, Cumhuriyet, 23 Kasım 1947 Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar**, Haz. Nadir Özbek, İstanbul, EGM ve Tarih Vakfı Yayınları, 2006.
25. GÖZE, Ayferi; **Liberal, Marxiste, Faşist, Nasyonel Sosyalist ve Sosyal Devlet**, İstanbul, Beta Basım, 2005.

26. GÜL, Songül Sallan, "Yeni Sağ Sosyal güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, sayı 40, 2000.
27. GÜL, Songül Sallan; **Sosyal Devlet ya da Refah Devleti Nedir?, Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar: Türkiye Uygulamaları içinde**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2009.
28. GÜLER, Birgül Ayman, "Sosyal Devlet ve Yerelleşme", **Memleket Siyaset Yönetim Dergisi**, sayı 2, 2006. www.yayed.org
29. GÜLOĞLU, Tuncay, ES, Muharrem; **Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler**, 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya, Erkam Matbaası, 2008.
30. İKİZOĞLU, Musa, (2001), **Türkiye'de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Uygulamalarının Bugünkü Durumu, İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet**, Prof. Dr. Nesrin Koşar'a armağan: İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet Yay. Haz. Kasım Karataş ve Çiğdem Arıkan, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, 2001.
31. İZVEREN, Adil; **Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1968.
32. KARAKIŞ, Engin, **Küreselleşen Dünya Yönetiminde Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika**, Cumhuriyet Üniversitesi Ç.E.E.İ. Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2009.
33. KARCI, Şükrü Mert, "Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, s 16, 2008.
34. KAYA, Erol; **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma**, İstanbul, İlke Yayıncılık, 2003.
35. KILINÇ, Beyazıt, **Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Mali Dönüşümü**, İstanbul Üniversitesi S.B.E Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
36. KONGAR, Emre; **Sosyal Çalışmaya Giriş**, Ankara, Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 1972.

37. KORAY, Meryem, TOPÇUOĞLU, Alper; **Sosyal Politika**, Bursa, Ezgi Yayınları, 1995.
38. KORAY, Meryem; **Sosyal politika**, Bursa, Ezgi Yayınları, 2000.
39. KORAY, Meryem; **Sosyal Politika**, Ankara, İmge Yayınları, 2005.
40. MADEN, Cengiz, **Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Esenler Belediyesi Örneği**, Yalova Üniversitesi S.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Yalova, 2012.
41. ORTAYLI, İlber; **Tanzimat Devrinde Osmanlı İdareleri (1840-1880)**, Ankara, TTK, 2000.
42. ÖREN, Kenan; **Sosyal politika**, Ankara, Pelikan Yayıncılık, 2011.
43. ÖZ, Cihan Selek, **Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büyükşehir Beld. Örnekleri)**, Sakarya Üniversitesi S.B.E. Doktora Tezi, Sakarya, 2010.
44. ÖZDEMİR, İsmail Mansur, **Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal devlet ve Sosyal Hizmetler**, Selçuk Üni., S.B.E., Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008.
45. ÖZDEMİR, Süleyman; **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2004.
46. ÖZDEMİR, Süleyman; **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2007.
47. PEKKÜÇÜKŞEN, Şerife, “Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği”, **Yerel Yönetimler Kongresi, Bildiriler Kitabı**, Çanakkale, 2004.
48. SEYYAR, Ali, “Yerel Yönetimin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi”, **Sosyal Siyaset Dergisi**, sayı 25, Ocak, 2008.
49. SEYYAR, Ali, **Sosyal Politika Nedir?** www.sosyalsiyaset.com, (01.07.2013)
50. SÖZER, Ali Nazım; **Türkiye’de Sosyal Hukuk**, İzmir, Fakülteler Kitabevi, 1999.
51. ŞAHİN, Yeşim Edis; **Sonuç Yerin: Yerelleşme ve Toplumcu Belediyecilik, Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu**

- Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları İçinde,** İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2009.
52. ŞEN, Mustafa, "Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik", **Sosyal Politikalar Dergisi**, sayı 2, 2007.
53. ŞENKAL, Abdulkadir; **Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika,** İstanbul, Alfa Yayınları, 2005.
54. ŞENKAL, Abdulkadir, "Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri", **Sosyal Siyaset Konferansları**, sayı 45, 2003.
55. ŞENKAL, Abdulkadir; **Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika,** İstanbul, Alfa Basın Yayım, 2007.
56. ŞENTOP, Mustafa, "Anayasa ve Sosyal Devlet", **Sosyal Politikalar Dergisi**, Güz, sayı 1, 2006.
57. ŞİŞMAN, Yener; **Sosyal Politika ve İş Hukuku,** Eskişehir, Birlik Ofset Yayınları, 2002.
58. TALAS, Cahit, "Sosyal Haklar ve Türk Anayasalarında Sosyal Hakların Evrimi", **TODAİE İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 3-4, 1982.
59. TALAS, Cahit; **Toplumsal Politika,** Ankara, İmge Kitabevi, 1990.
60. TALAS, Cahit; **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi,** Ankara, Bilgi Yayınları, 1992.
61. TAŞÇI, Faruk; **Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardım,** İstanbul, Nobel Yayınları, 2010.
62. TOKOL, Aysen; **Sosyal Politika,** Bursa, Uludağ Üni. Güçlendirme Vakfı Yayınları, 2000.
63. TOKOL, Aysen, ALPER, Yusuf; **Sosyal Politika,** Bursa, Dora Yayınları, 2011.
64. TOMANBAY, İlhan; **Türkiye'nin Sosyal Politikası İçinde Sosyal Hizmetlerin Durumu, Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Sosyal Hizmet Politikaları,** Ankara, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2000, Hacettepe Üniversitesi S.H.Y.O. Yayınları, 2002.
65. TUNA, Orhan, YALÇINTAŞ, Nevzat; **Sosyal Siyaset,** İstanbul, Filiz Kitapevi, 1999.

66. TÜMERKAN, Sıddık; **Türkiye’de Belediyeler (Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum)**, İstanbul, İçişleri Bakanlığı Yayınları, seri 3, sayı 3, 1943.
67. ULUSOY, Ahmet, AKDEMİR, Tekin; **Mahalli İdareler**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2005.
68. ULUSOY, Ahmet, AKDEMİR, Tekin; **Mahalli İdareler**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2010.
69. YAZGAN, Turan; **İktisatçılar için Sosyal Güvenlik Ders Notları**, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1992.
70. YILDIRIM, Selahattin, Yerel Yönetim ve Demokrasi, **Türk Belediyeciliğinde 60 yıl Uluslararası Sempozyumu, Ankara Büyükşehir Belediyesi**, Ankara, 1990.
71. YILDIRIM, Uğur, GÖKTÜRK, İsmail, “Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, **1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi**, Sakarya, 2008.
72. <http://yillik.eogrenme.anadolu.edu.tr/Ders.aspx?dersKodu=4188>
(15.06.2013)
73. www.zeytinburnu.com.tr/sayfa/7/zeytinburnu-hakkinda/nufus-ve-profil.aspx
74. Zeytinburnu Belediyesi Stratejik Planı,
www.zeytinburnu.bel.tr/varliklar/Turkce/download/pdf/zeytinburnu_stratejik_kitabi.pdf

ÖZET

AKARSU, Serkan. Sosyal Belediyecilik (Zeytinburnu Belediyesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014

Bu çalışmada sosyal belediyeciliğin ve bu bağlamda yapılan faaliyetlerinin detaylı bir incelemesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle çalışmada öncelikle sosyal politika kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra sosyal politikanın tarihsel gelişimi, araçları ve amaçları detaylı olarak incelenmiştir. İkinci bölümde sosyal devlet kavramının literatür taraması yapıp, tarihsel gelişimi ve Türkiye'de sosyal devletin tarihsel gelişimi irdelenmiştir. Aynı zamanda sosyal belediyecilik kavramı, konusu, işlevleri, tarihsel gelişimi, Türkiye'de sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi incelenmiştir. Bu bölümde yine Türkiye'de sosyal belediyeciliğin hukuki çerçevesinde ve sosyal belediyecilik bağlamında yapılan uygulamalar irdelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde Zeytinburnu Belediyesi hakkında bilgiler verilmiş ve Zeytinburnu Belediyesi tarafından yürütölen sosyal belediyecilik faaliyetleri ele alınmıştır. Sonuç olarak Zeytinburnu Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kapsamında ilçe halkına özellikle düşükün kesimlere son derece önemli sosyal hizmetler verdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

1. Politika
2. Sosyal
3. Belediye
4. Zeytinburnu
5. Sosyal Belediyecilik

ABSTRACT

AKARSU, Serkan. Social Municipality (Zeytinburnu Municipality Sample), Master's Degree İstanbul, 2014.

Social municipality and a detailed survey of the activities in this regard have been tried to make. With this reason, first of all, focused on the concept of social policy in this work, then the historical development of social policies, tools and objectives are examined in detail. Second part, made of the concept of the welfare state literature historical development and historical development of the welfare state has been studied in Turkey at the same time, social municipality concept, topic, historical development, function has been investigated. In the context of the legal scope of social municipal and social municipality has examined the applications. The third and the last part, provides information about the Zeytinburnu municipality and municipal activities carried out by the Zeytinburnu municipal is discussed. Consequently, the context of social municipal, extremely important social services have given to the district people by the municipality of Zeytinburnu.

Key Words:

1-Policy

2-Social

3-Municipality

4-Zeytinburnu

5-Social Municipal

